

En ny källskatt på utdelning

Moderniseringen av kupongskattelagen i relation till skatteundandraganden

Julia Lagerqvist

Juridiska institutionen

Juristprogrammet, HT22
Examensarbete i skatterätt, 30 hp
Handledare: Bo Svensson
Examinator: David Kleist

SAMMANFATTNING

Kupongskattelagen reglerar den svenska beskattningen av utdelning från svenska bolag till fysiska och juridiska personer som är begränsat skattskyldiga i Sverige. Lagen har mer än femtio år på nacken och har genomgått ett antal uppdateringar under årens lopp. I mitten av 2010-talet uppdagades genom en journalistisk utredning på europeisk nivå att det förekom ett omfattande skatteundandragande av kupongskatt i flera europeiska länder, däribland Sverige. Rapporteringen blev startskottet för ett utredande arbete både på europeisk och nationell nivå vad gäller just skatteundandraganden i förhållande till kupongskatt. I Sverige resulterade arbetet i att ett lagstiftningsförslag presenterades i början av 2020 för en ny lag om källskatt på utdelning. Lagen är tänkt att ersätta den nuvarande kupongskattelagen. Efter en remissrunda och revidering av det ursprungliga förslaget presenterades ett utkast till lagrådsremiss i juni 2022. Den här uppsatsen handlar om det förslaget. Den handlar också om det nuvarande kupongskattereglerna och om anledningen till att arbetet med en uppdatering av de nuvarande reglerna började. I det kommande följer en redogörelse för reglerna för källskatt på utdelning idag, skatteundandraganden kopplade till sådan skatt och till sist de förslag som lagts fram för att motverka att beskattning undviks.

FÖRORD

Med dessa ord avslutar jag fyra och ett halvt år på juristprogrammet i Göteborg.

Tack till min handledare Bo Svensson för en föredömlig handledning genom juristprogrammets sista snåriga utmaning. Ett tack också till min evige följeslagare Sara Jafri, för att du varit med mig på den här resan från start till mål.

FÖRKORTNINGAR

ABL	Aktiebolagslag (2005:55)
ESMA	European Securities and Markets Authority
EU	Europeiska unionen
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
IL	Inkomstskattelagen (1999:1229)
KL	Kommunalskattelag (1928:370)
KupL	Kupongskattelag (1970:624)
MAR	Market Abuse Regulation
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
Prop.	Proposition
SFL	Skatteförfarandelag (2011:1244)
SOU	Statens Offentliga Utredningar

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING

FÖRORD

FÖRKORTNINGAR

1. INLEDNING	6
1.1 BAKGRUND	6
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
1.3 METOD	8
1.4 MATERIAL	9
1.5 AVGRÄNSNING.....	10
1.6 DISPOSITION.....	11
2. REGELSYSTEMET IDAG.....	12
2.1 EN KÄLLSKATT PÅ UTDELNING VID BEGRÄNSAD SKATTSKYLDIGHET	12
2.2 BULVANFÖRHÅLLANDEN	13
2.2.1 <i>Praktisk tillämpning</i>	14
2.3 BEGREPPET UTDELNINGSBERÄTTIGAD	16
2.3.1 <i>HFD 2018 ref. 11</i>	16
2.3.2 <i>HFD 2020 ref. 31</i>	17
2.3.3 <i>Utdelningsberättigad enligt förarbetsuttalanden</i>	18
2.4 KUPONGSKATTEFÖRFARANDET I PRAKTIKEN	18
2.4.1 <i>Sen inbetalning och återbetalning av kupongskatt</i>	20
2.4.2 <i>Anstånd med betalning av kupongskatt</i>	22
2.4.3 <i>Uppgifterna som lämnas</i>	23
2.5 SKATTEFLYKTLAGEN	24
2.6 SKATTEFLYKTSBESTÄMMELEN I MODER- OCH DOTTERBOLAGSDIREKTIVET	25
3. KONTROVERSER KRING KUPONGSKATTEREGLERNA.....	25
3.1 UTDELNINGSUPPLÄGG UNDER KUPONGSKATTELAGEN SOM EN DEL AV FINANSMARKNADEN	26
3.1.1 <i>Permanent och tillfällig överlåtelse av rätten till utdelning</i>	26
3.1.2 <i>Försträckning av själva aktien - blankningsaffärer</i>	28
3.2 SKATTEUNDANDRAGANDEN: OM, OCH I SÅ FALL HUR, UNDVIKS KUPONGSKATT	32
3.2.1 <i>Cum/cum-upplägg</i>	33
3.2.2 <i>Cum/ex-upplägg</i>	34
3.2.3 <i>Rapporten från ESMA och de svenska siffrorna</i>	36
3.3 DEN SVENSKA RÄTTEN OM SKATTEFLYKT I KUPONGSKATTEAVSEENDE	38
3.3.1 <i>Doktrin</i>	39
3.3.2 <i>Förhandsbesked som berör skatteflykt i kupongskatteavseende</i>	40
4. FÖRSLAGET OM EN UPPDATERING AV KUPONGSKATTESYSTEMET.....	43
4.1 UTDELNINGSBERÄTTIGAD ENLIGT LAGEN OM KÄLLSKATT PÅ UTDELNING	44
4.2 UPPGIFTER PÅ INDIVIDNIVÅ	45
4.3 SKATTEFLYKTSBESTÄMMELSER FÖR KÄLLSKATT PÅ UTDELNING	46
4.3.1 <i>En ny skatteflyktsbestämmelse ska införas i lag om källskatt på utdelning</i>	46
4.3.2 <i>En utvidgning av skatteflyktslagens tillämpningsområde</i>	48
4.4 REMISSVAREN PÅ UTKASTET	49
4.4.1 <i>Skatteverket</i>	49
4.4.2 <i>Sveriges Advokatsamfund</i>	50
4.4.3 <i>Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad</i>	51
4.4.4 <i>FAR</i>	52

5. AVSLUTANDE DISKUSSION	53
5.1 KUPONGSKATTEN IDAG: ETT SYSTEM MED HÖG SKATTESATS MEN LÅG SÄKERHET?	53
5.2 GRÄNSLANDET MELLAN MARKNADSHÄMMANDE LAGSTIFTNINGSÅTGÄRDER OCH ETT SYSTEM SOM FRÄMJAR MISSBRUK	54
5.3 DEN PRAKTISKA ASPEKTEN DEL 1: FINANSMARKNADSPARTERNAS ANSVAR FÖR MISSBRUK OCH KONTROLL VID UNDANDRAGANDEN AV KUPONGSKATT	55
5.4 DEN PRAKTISKA ASPEKTEN DEL 2: FINANSMARKNADSPARTERNAS ANSVARSBÖRDA I SKATTEFÖRFARANDET.....	57
5.5 SKATTEUNDANDRAGANDEN OCH RELATIONEN TILL LAG OM KÄLLSKATT PÅ UTDELNING.....	57
5.6 FINNS DET EFFEKTIVA SÄTT ATT FÖRHINDRA SKATTEUNDANDRAGANDEN?.....	60
 KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING.....	 61
 RÄTTSFALLSFÖRTECKNING.....	 64

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Kupongskattelagen infördes i svensk lag i början av 1970-talet och reglerar uttag av skatt på utdelning från svenska bolag till begränsat skattskyldiga personer eller företag. När lagen trädde i kraft så såg förfarandet vid utdelning annorlunda ut än vad det gör idag. Fysiska kuponger uppvisades av den som sade sig ha rätt till utdelning, kupongen stämplades och utdelningen lämnades ut. Idag sker utdelning från svenska bolag och dess likar i en helt digitaliserad och i större utsträckning globaliserad miljö. Det innebär att hanteringen av utdelning i stor omfattning skiljer sig från det gamla kupongsystemet som kupongskattelagen är uppbyggd kring. Dessutom har det tillkommit nya lagstiftningsinstrument både på nationell och internationell nivå som under årens lopp skurit sig mot kupongskattereglerna.¹ Mot bakgrund av att kupongskattelagen betraktats som ett alltmer utdaterat instrument på det skatteområde den berör, så påbörjades för några år sedan ett arbete med att modernisera lagstiftningen på området.

Utöver en generell modernisering så var ett huvudsakligt syfte med omarbetningen av kupongskattelagen att minska risken för skatteundandraganden. Enligt beräkningar i uppdateringsarbetet går den svenska statskassan i dagsläget miste om närmre 1,2 miljarder kronor i skatteintäkter.² Beräkningarna uppges dock vara mycket osäkra, men i allt väsentligt vara ett resultat av att kupongskattelagen kringgås av skattskyldiga personer. I arbetet med uppdatering av kupongskattelagen uppmärksammas också att det har gjorts ingående granskningar av flera internationella medier i samarbete, vad avser olika typer av skatteupplägg och skattebedrägerier med syfte att kringgå kupongskatt, både i Sverige och andra europeiska länder. Mediegranskningen visar på omfattande brister i de europeiska kupongskattesystemen, vilka används som spelregler för vinstmaximering på den internationella finansiella marknaden.

¹ Se bl.a. Dahlberg, Mattias, Internationell beskattning, upplaga 5, Studentlitteratur AB, 2020, generellt kapitel 5 om kupongskatt, men särskilt s. 83–85

² Finansdepartementet, Förslag om en ny lag om källskatt på utdelning, Ds 2020:10, s. 317

Uppdateringsarbetet med lagstiftningen resulterade initialt i en promemoria från Finansdepartementet där det föreslogs att den nuvarande kupongskattelagen skulle ersättas med en ny lag om källskatt på utdelning.³ Promemorian mottog under en remissomgång omfattande kritik från flera remissinstanser i olika avseenden, men främst på grund av de förändringar som föreslogs för förhindrande av skatteundandraganden. Efter genomgång av remissvaren, och justering av promemorians förslag, publicerade Finansdepartementet ett utkast till lagrådsremiss i juni 2022.⁴ I utkastet vidhålls att kupongskattelagen ska få en ersättare som ska ha namnet lag om källskatt på utdelning. Flera justeringar genomfördes dock i förslaget vad avser de regler och principer som ska användas för att förhindra att källskatt på utdelning felaktigt undandras beskattning. Förslaget remitterades än en gång, med sista dag för remissinstanserna att yttra sig över utkastet den 7 oktober 2022.

I både tidigare och aktuellt förslag till förändring av lagen på kupongskatteområdet så är frågan om skatteundandraganden mycket omdebatterad. Det saknas konsensus kring en stor mängd frågor, allt från i vilken utsträckning skatteundandraganden faktiskt sker, till hur sådana bäst förhindras och lagförs. Olika remissinstanser lyfter fram skilda aspekter och frågor som de anser vara problematiska eller otillräckligt utredda. Trots att de flesta är överens om att en uppdatering av lagstiftningen bör ske, så råder ingen samsyn kring hur en sådan ska se ut. Därtill saknas historiskt sett en tillämpning av den skatteflyktsregel som idag finns på kupongskatteområdet. Det saknas praxis vad gäller skatteflykt och skatteundandraganden i relation till kupongskatt, och behandlingen av frågan i domstol och hos myndigheter är överhuvudtaget mycket knapp. Avsaknaden av tillämpning medför svårigheter med att bedöma den nuvarande lagstiftningens effektivitet och utvecklingspotential.

Den här uppsatsen ämnar undersöka det mycket omdebatterade ämnet skatteundandraganden på kupongskattelagens område i ljuset av de nya förslag till lagstiftning som håller på att arbetas fram.

³ Ds 2020:10

⁴ Finansdepartementet, Utkast till lagrådsremiss, Ny lag om källskatt på utdelning, 2022-06-07

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att utreda om- och i så fall hur- skatteundandraganden sker i relation till den nuvarande kuponglagstiftningen. Uppsatsen ämnar också undersöka de förslag på nya lagstiftningsåtgärder som föreslås för att motverka skatteundandraganden, i syfte att ta reda på om dessa kan förbättra det system som finns på plats idag. För det fall ett förbättringsutrymme finns undersöks också hur en förbättring kan ske. När de nya åtgärderna undersöks så kommer också synpunkter från remissinstanser att inkluderas, för att i så stor mån som möjligt få förståelse för vilka potentiella problem som lagstiftaren står inför och vilka frågor lagstiftningsarbetet väcker.

Syftet ska uppnås genom att undersöka följande frågeställningar:

- Hur ser den nuvarande kupongskattelagstiftningen ut och hur motverkas skatteundandraganden av kupongskatt på utdelning?
- Kringgås uttag av kupongskatt i dagsläget och i sådant fall hur?
- Vilka förslag presenteras av Finansdepartementet för att motverka skatteundandraganden på kupongskatteområdet och vad innebär dessa?
- Finns det skäl för en förändring av kupongskattelagen när det kommer till skatteundandraganden, och hur lämpliga är Finansdepartementets förslag i dessa sammanhang?

1.3 Metod

I utredning av nuvarande lagstiftning, liksom de rättsprinciper som gäller i dagsläget, kommer en rättsdogmatisk metod att tillämpas. Det innebär att en undersökning kommer ske av lagstiftning, förarbeten, praxis och doktrin på kupongskattelagens område för att fastställa hur gällande regler ska tolkas och tillämpas. Den rättsdogmatiska metoden är välanvänd inom rättsvetenskaplig forskning och syftar just till att fastställa gällande rätt genom analys av accepterade rättskällor. På så vis bedöms den lämplig i relation till den del av uppsatsen som har till syfte att utreda kupongskattelagens existens och innebörd, liksom den legala innebörden av de förslag som Finansdepartementet publicerat. Utöver den rättsdogmatiska metoden behövs dock ytterligare angreppsvinklar för att kunna besvara samtliga frågeställningar.

För att komma till botten med om skäl för förändring av kupongskattelagen finns när det kommer till skatteundandraganden så behöver den ekonomiska aspekten av frågan analyseras. Det är i slutändan de skatteintäkter som behålls eller går förlorade som är måttstocken för hur effektivt det svenska kupongskattesystemet egentligen är. Därför kommer en rättsekonomisk metod att sys ihop med den rättsdogmatiska. Rättsekonomi undersöker rättsregler ur ett nationalekonomiskt perspektiv.⁵ Det betyder i praktiken att handlingar tolkas i ekonomiska termer, med en slutlig målsättning att öka samhällets välbefinnande.⁶ För att nå målet bör lagstiftning utformas på ett så effektivt sätt som möjligt.⁷ Genom att använda en rättsekonomisk metod kan frågeställningarna till grund för den här uppsatsen problematiseras för att bättre åstadkomma arbetets syfte.

1.4 Material

Eftersom uppsatsen till stor del ämnar utreda potentiella kringgåenden av kupongskattelagen så kommer även det material som används till viss del att röra sig utanför de traditionella rättskällorna. Arbetet har givetvis sin grund i kupongskattelagstiftningen, tillsammans med den rättspraxis som hanterar de för framställningen relevanta frågor som lagen ger upphov till. Utöver det görs en ansats för att finna så mycket vägledning i doktrin som möjligt, eftersom kuponglagstiftningens skatteflyktsregel inte förekommer i prejudicerande avgöranden från HFD. I arbetet används också vetenskapliga artiklar, myndighetsutlåtanden och förarbeten tillsammans med de remissvar som lämnats till sådana förslag. Sammantaget är rättskällorna i uppsatsen av varierande tillförlitlighet, men bedömningen är att även de lägre stående källorna är behövliga i undersökningen, eftersom rättsläget är så pass oklart.

Uppsatsen innehåller såväl kammarrättsavgöranden som förhandsbesked från Skatterättsnämnden. Det ska understrykas att dessa inte är prejudicerande och de kan därför inte fungera som rättslig vägledning när uppsatsens frågeställningar ska besvaras. Både rättsfallen och förhandsavgörandena har dock inkluderats för att belysa oklarheter vid

⁵ Dahlman Christian, Gladner Marcus, Reidhav David, Rättsekonomi – en introduktion, andra upplagan, 2004, Studentlitteratur, s. 9

⁶ Ibid, s. 205

⁷ Cooter Robert, Ulen Thomas, Law and economics, femte upplagan, 2008, Pearson, s. 9

tillämpning av kupongskattelagens regler, vilket anses gynna det övergripande syftet med arbetet.

Det är också viktigt att kommentera rättskällevärdet av de förarbeten till lagstiftning som återkommande figurerar i uppsatsen.⁸ Förarbetena har ett informativt värde vad gäller arbetet med kupongskattelagen som sådant, liksom de frågor och problem ett sådant arbete medför, men har inte ännu röstats igenom och har därför inget riktigt värde som lagstiftning.

Förhoppningen var att lagstiftningsarbetet hade kommit än längre under uppsatsskrivningens gång. Så har tyvärr inte varit fallet. För uppsatsens frågeställningar är de förarbeten som finns dock av stort intresse, eftersom de adresserar både funktion och potential hos den nuvarande kupongskattelagstiftningen.

1.5 Avgränsning

Kupongskattelagens internationella räckvidd gör att flera rättsliga områden berörs som inte inkluderas i den här uppsatsen. Det första är EU-rätten, som i arbetet hanteras enbart i den mån den har direkt koppling till de skatteflyktsämnena som undersöks. En generell översyn av kupongskattelagen ur ett EU-rättsligt perspektiv har utelämnats. Det beror dels på att arbetet hade blivit alltför omfattande och spretigt, och dels på att forskningsansatsen då hade blivit en annan. En generell avgränsning mot EU-rätten har därför bedömts nödvändig.

Även skatteavtalsrätten är exkluderad i uppsatsen. Det finns flera sammanhang där skatteavtalsrätten är nära sammankopplad med de ämnen som det här arbetet undersöker. Bedömningen har dock gjorts att även skatteavtalsrätten är ett alltför stort område i sig självt för att på ett fullgott vis kunna kombineras med forskningsansatsen i den här uppsatsen. Bedömningen är också att syftet med arbetet kan uppnås utan att inkludera densamma. Skatteavtalsrätten nämns därför också enbart i förbiseende och en utredning av området i förhållande till kupongskattereglerna ingår inte i arbetet.

Slutligen ska anmärkas att det här arbetet primärt är en skatterättslig forskningsansats. Civilrättslig lagstiftning berörs, men bara i den mån den har betydelse för den skatterättsliga tolkningen av gällande rätt.

⁸ Avser Ds 2020:10

1.6 Disposition

Arbetet är utformat med den övergripande målsättningen att ta läsaren från där vi befinner oss idag, genom de frågor som dagens system ger upphov till, för att landa i var vi kan komma att befinna oss i framtiden. Inledningsvis presenteras därför kupongskattelagens olika delar, samt en kortare historisk överblick över vissa av lagens regler. Relevant praxis kopplas till de olika bestämmelser på kupongskatteområdet som har särskild betydelse för frågan om skatteundandraganden. Utöver kupongskattelagen berörs också skatteflyktslagen och skatteflyktsbestämmelsen i moder- och dotterbolagsdirektivet kort. Bestämmelserna förekommer återkommande i arbetet och behövs därför presenteras för att ge läsaren en fullgod förståelse av de frågor som kupongskattelagen ger upphov till.

Avsnitt tre fokuserar på att sätta de regler som inledningsvis presenterats i en rättsekonomisk kontext. I det här avsnittet beskrivs de olika ekonomiska upplägg och företeelser som kupongskattelagens regler ämnar reglera. Det redogörs både för delar av finansmarknaden som idag är allmänt accepterade, liksom för arrangemang som kan ifrågasättas och ibland bedöms otillåtna. Samtliga delar omfattas, eller i förekommande fall samspelar, i någon mån med kupongskattelagen. I avsnittet undersöks också hur de otillåtna delarna, alltså skatteflykt, har behandlats i svensk rätt. Undersökningen innefattar både en översyn av doktrin och förhandsbesked från Skatterättsnämnden.

Avslutningsvis avhandlas de förslag om förändring av kupongskattelagstiftningen som idag ligger på bordet. I samband med en presentation av förslaget så redogörs också för de delar av inkomna remissvar som behandlar frågan om skatteflykt och skatteundandraganden på området. Efter en genomgång av förslaget och remissvaren så sammanfattas uppsatsens fynd i en avslutande diskussion. Där jämförs de olika delarna för att besvara arbetets frågeställningar, med förhoppning om att utveckla den diskussion om kupongskattelagens utveckling som redan idag är pågående.

2. Regelsystemet idag

2.1 En källskatt på utdelning vid begränsad skattskyldighet

Kupongskatt är en skatt på utdelning från svenska aktiebolag, andelar i svenska värdepappersfonder och specialfonder eller europabolag med säte i Sverige till en fysisk eller juridisk person som är begränsat skattskyldig i Sverige. Begränsat skattskyldig är den som inte är obegränsat skattskyldig i Sverige och som därmed är skattskyldig här för samtliga inkomster (förutsatt att en inkomst inte är undantagen svensk skatt i lag eller skatteavtal). Obegränsad skattskyldighet för fysiska personer bedöms utifrån tre fristående kriterier: om den skattskyldige är bosatt i Sverige, stadigvarande vistas i Sverige eller har väsentlig anknytning till Sverige. En fysisk skattskyldig person som inte uppfyller något av dessa kriterier är begränsat skattskyldig. Svenska juridiska personer är obegränsat skattskyldiga i Sverige. Bedömningen av vem som är en svensk juridisk person utgår från formella kriterier. Juridiska personer som är svenskeregistrerade i register för viss associationsform anses vara svenska juridiska personer. Om registrering saknas men platsen för styrelsens säte finns i Sverige eller bolagets huvudsakliga verksamhet bedrivs här, bedöms den juridiska personen också vara en svensk juridisk person. Utländska juridiska personer är begränsat skattskyldiga i Sverige.⁹

Kupongskatten är en källskatt som regleras i kupongskattelagen (1970:624). Det framgår av lagens första paragraf att skatten är statlig. Kupongskatt utgår med trettio procent på utdelningens bruttobelopp. Beroende på vem som betalar ut utdelningen finns i kupongskattelagen olika regler för vem som ansvarar för innehållande och inbetalning av kupongskatt. För utdelning i aktiebolag som inte är avstämningsbolag ansvarar det utdelande bolaget för innehållande och inbetalning av kupongskatt. Den som mottar utdelning för egen eller annans räkning ska dock medverka till att bolaget kan fastställa skattskyldighet genom att inge uppgifter till bolaget.¹⁰ Vid utdelning i ett avstämningsbolag ansvarar värdepapperscentral för att innehålla kupongskatt i samband med att utbetalning av

⁹ 3 kap. 3, 8, 17–18 §§ IL och 6 kap. 3, 7-8 §§ IL, jämte Rättslig Vägledning, Skatteverket, <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2014.2/2642.html>, hämtad 2022-10-09

¹⁰ 14 § KupL.

utdelningen genomförs.¹¹ Vad avser utdelning på andel i svensk värdepappersfond eller specialfond ansvarar svensk förvaltare för innehållande av kupongskatt, om sådan finns. Om svensk förvaltare saknas ansvarar förvaringsinstitutet för skatteinnehållandet.¹²

Det finns i kupongskattelagen flertalet lagstadgade undantag till skattskyldighet för kupongskatt. Diplomater vid utlandsbeskickning, ambassad- och konsulatpersonal med familj är undantagna från skattskyldighet. Kupongskattelagen har därtill anpassats efter EU:s moder-/dotterbolagsdirektiv. Juridiska personer som uppfyller direktivets kriterier, liksom innehar tio procent eller mer av andelskapitalet i det utdelande bolaget, är undantagna från kupongskatt. Skattskyldighet föreligger inte heller för näringsbetingade andelar som ett utländskt bolag har om vissa i lagen givna förutsättningar är uppfyllda. Till sist är också utländska värdepappersfonder eller specialfonder undantagna skyldigheten att betala kupongskatt.¹³

2.2 Bulvanförhållanden

Förutom undantagen från skattskyldighet i 4 § finns en särskild regel i 4 § 3 st. KupL. Regeln är en skatteflyktsbestämmelse och syftar till att förhindra kringgåenden av kupongskattereglerna genom bulvanförhållande.¹⁴ Den säger att en utdelningsberättigad som innehar aktie under sådana omständigheter att annan därigenom obehörigen beredes förmån vid beslut om inkomstskatt, eller helt befrias från kupongskatt, är skattskyldig för utdelning.¹⁵ Om ett kringgående konstaterats är det alltså bulvanen som ska beskattas, inte den som hade varit skattskyldig om bulvanförhållandet inte funnits. Regeln saknar än idag klagrande prejudicerande tillämpning, men har i litteraturen förmodats ha viss avskräckande effekt.¹⁶ Regeln prohibitiva värde tillstyrks också i förarbeten.¹⁷

En liknande bestämmelse har tidigare funnits i förordningen om kupongskatt den 12 februari 1943.¹⁸ I förordningen förordnas uttag av kupongskatt

¹¹ 7 § KupL.

¹² 11 b & 11 c §§ KupL.

¹³ 4 § 4 – 9 st. KupL.

¹⁴ Jacobsson & Tivéus, Skatt på finansiella instrument, Norstedts Juridik, upplaga 3, 2022, s. 106

¹⁵ 4 § 3 st. KupL.

¹⁶ Jacobsson & Tivéus, s. 106

¹⁷ Prop. 1970:134, s. 54

¹⁸ 1 § 2 – 3 st. förordningen om kupongskatt den 12 februari 1943

- A) Då den utdelningsberättigade genom annat fång än arv eller testamente förvärvat rätt till utdelning utan att också ha förvärvat aktien,
- B) I vissa fall, då den utdelningsberättigade uppträder såsom bulvan för annan, eller
- C) Då den utdelningsberättigade innehar aktie under sådana förhållanden att fysisk person därigenom obehörigen vinner befrielse från kupongskatt.¹⁹

KGA Sandström har kommenterat ovan angivna bestämmelser i förordningen om kupongskatt den 12 februari 1943 på följande vis. Förutsättningarna för att bestämmelserna om bulvanförhållanden ska äga tillämpning är för det första att den utdelningsberättigade ska uppträda såsom bulvan för annan. Termen bulvan saknar en allmänt godtagen innebörd bland svenska jurister. Termen sammanfaller dock med begreppet kommissionär så till vida att både en bulvan och en kommissionär handlar i eget namn men för annans räkning. I båda fallen är den verkliga huvudmannen dold; vilket i bulvanskapets fall säkerligen måste krävas vara avsikten med arrangemanget. För det andra måste bulvanen huvudsakligen för annans räkning framträda så som ägare till aktien för vilken utdelning utbetalas. Att framträda som ägare innebär att i formellt avseende vara den verkliga ägaren av aktien. Till sist ska bulvanförhållandet antingen stå i strid med ett enligt lag gällande förbud eller avse att bereda obehörig förmån vid – eller frihet från – statlig eller kommunal inkomstskatt.²⁰ Sandström berör inte rekvisitet obehörigen närmre i sin framställning.

2.2.1 Praktisk tillämpning

Kammarrätten i Sundsvall har i avgörande den 15 juni 2007 i mål 575–05 tillämpat regeln i förhållande till aktielån som potentiellt skett i syfte att undvika svensk kupongskatt. Omständigheterna var sådana att ett svenskt värdepappersinstitut hade lånat svenska aktier av en investmentbank hemmahörande i Tyskland. Aktierna hade lånats ut över utdelningstillfället, i det här fallet avstämningsdagen, för att sedan återlämnas dagen efter. Dåvarande riksskatteverket analyserade i efterhand aktielånet och konstaterade att aktierna enbart lånats ut under dagen för utdelning och återlämnats dagen därefter, samt att aktierna till synes inte hade använts hos låntagaren för annars vanliga syften vid aktielån så som blankning, ställd säkerhet eller dylikt. Effekten av aktielånet blev, på grund av låneavtal

¹⁹ Sandström, *Beskattningen vid aktieutdelning samt utdelning från ekonomisk förening*, P. A. Norstedt & Söners Förlag, 1962, s. 308 – 312

²⁰ *Ibid*, s. 310 – 311

mellan det långivande tyska bolaget och det låntagande svenska bolaget om utdelningsersättning, att det tyska bolaget mottog full utdelningsersättning utan skatteavdrag, samtidigt som det svenska bolaget kunde göra avdrag för omkostnaden för utdelningsersättningen. Båda bolagen undvek därmed skattebelastning. Riksskatteverket bedömde utifrån de sammantagna omständigheterna och effekterna av aktielånet att förfarandet träffades av 4 § 3 st. kupongskattelagen. Kammarrätten i Sundsvall instämmer i underinstansernas bedömningar och anser att det svenska bolaget har innehaft de utlånade aktierna under sådana förhållanden att det tyska bolaget obehörigen blivit befriad från kupongskatt.

Klagandens (det svenska bolaget) argumentation i det aktuella målet ifrågasätter den så kallade bulvanregelns förenlighet med EU-rätten. Det framförs att regeln, om den inte tillämpas mycket restriktivt och på ett likvärdigt vis som skatteflyktsreglerna i skatteflyktslagen, står i strid med den fria rörligheten för kapital inom unionen. I sin dom bemöter kammarrätten i Sundsvall argumentet med att medlemsstaterna enligt artikel 58 i EG-fördraget (numera artikel 65 i EUF-fördraget) får vidta alla nödvändiga åtgärder för att förhindra att nationella skattelagar överträds, utan att det anses som en otillåten restriktion av den fria rörligheten för kapital. Kammarrätten framhåller att den i målet aktuella transaktionen inte har haft annat syfte än att befria långivaren (det tyska bolaget) från kupongskatt. Tillämpningen av bulvanregeln strider därför inte mot EU-rätten.

Ytterligare ett mål som rör bulvanregeln i kupongskattelagen har avgjorts av Kammarrätten i Sundsvall. Den 15 december 2015 meddelades dom i mål 247–15. Förutsättningarna i målet var följande. Investment AB Kinnevik (Kinnevik) innehöll aktier i det egna bolaget som genom olika transaktioner skulle tillfalla utländska säljare av ett annat bolag (EAB) som betalning för försäljningen av EAB till Kinnevik. Affärerna rörande överlåtelsen av aktierna avtalades i två olika avtal. Skatteverket menade att Kinneviks innehållande av aktierna var orkestrerat för att undvika kupongskatt som annars skulle ha utgått om aktierna innan utdelning hade överförts till säljarna. Det som hade ägt rum var enligt Skatteverket ett resultat av på förhand uppgjorda transaktioner där den affärsmässiga risken hade avtalats bort. Kupongskatt skulle därför utgå på utdelningen eftersom skatteförmånen som uppstått var att anse som obehörig.

Kammarrätten bedömde i målet att villkoren för tillämpning av bulvanregeln inte var uppfyllda eftersom transaktionerna mellan Kinnevik och EAB var affärsmässigt motiverade. Skatteverket ansågs inte ha visat att Kinnevik hade innehaft aktierna i EAB på sådant sätt att annan obehörigen vunnit befrielse från kupongskatt.

2.3 Begreppet utdelningsberättigad

Skattskyldig enligt kupongskattelagen är den som är utdelningsberättigad om denne är en fysisk person, som är begränsat skattskyldig, dödsbo efter sådan person eller utländsk juridisk person.²¹ Begreppet utdelningsberättigad finns uttryckligen definierat i lagtexten som den som är berättigad att lyfta utdelning för egen del vid utdelningstillfället.²² Vem eller vad som ingår i begreppet utdelningsberättigad har trots lagtextens uttryckliga beskrivning inte visat sig vara en självklar fråga vid lagens tillämpning. Frågan har därför blivit föremål för klargörande precisering i Högsta förvaltningsdomstolen ett flertal gånger.

2.3.1 HFD 2018 ref. 11

Målet behandlade en medborgare i Finland, benämnd A, som var bosatt i Storbritannien. A ägde aktier i ett svenskt onoterat bolag. Aktierna hade han år 2009 överfört till en trust i Jersey. A hade för avsikt att bosätta sig i Sverige år 2018 och ansökte därför om förhandsbesked hos Skatterättsnämnden 2017 för att få veta om han skulle beskattas för den utdelning som planerades utgå för aktierna under 2017 trots att aktierna överförts till trusten. Frågan till Skatterättsnämnden var tudelad. Dels undrade A om han var att anse som utdelningsberättigad enligt 4 § kupongskattelagen under sin bosättning i Storbritannien och därför var skattskyldig för kupongskatt på kommande utdelning. Dels ville A veta om han efter sin flytt till Sverige var att anse som skattskyldig för utdelningen enligt 42 kap. 12 § inkomstskattelagen, eller om han skulle beskattas först i samband med att utbetalning från trusten skedde.

Högsta förvaltningsdomstolen uttalade följande. Den första frågan att ta ställning till är om överföringen av aktierna till trusten innebär att A har avskilts från sina tillgångar i sådan

²¹ 4 § KupL, med tillägget att en utländsk juridisk person ej är skattskyldig enligt kupongskattelagen för utdelning som kan hänföras till inkomst av näringsverksamhet som bedrivits från fast driftställe i Sverige. I sådana fall beskattas utdelningen enligt inkomstskattelagen.

²² 2 § 1 st. 8 p. KupL.

utsträckning att han inte längre är att anse som ägare till dem. A är både ägare och primär förmånstagare till trusten. Han har genom särskilda instruktioner visst förfogande över tillgångarna i trusten, liksom insyn i förvaltningen av egendomen. Förhållandena talar för att A inte kan anses ha skilt sig från egendomen och därmed alltjämt ska ses som ägare till aktierna. Det innebär att A har rätt till utdelningen enligt 42 kap. 12 § inkomstskattelagen och ska beskattas enligt denna regel då han blir obegränsat skattskyldig i Sverige.

Högsta förvaltningsdomstolen fortsätter därefter sin bedömning genom att adressera frågan om beskattning enligt kupongskattelagen. Domstolen anför att det tidigare inte gjordes någon skillnad i beskattningen beroende på om det handlade om kupongskatt eller inkomstskatt. Det var i båda fall föreskrivet att den som skulle beskattas för utdelningen var kupongens ägare, eller den som av annan anledning hade rätt till utdelningen vid den tidpunkt den blev tillgänglig för lyftning. Någon materiell distinktion mellan den som har rätt till utdelning enligt inkomstskattelagen och den som är utdelningsberättigad enligt kupongskattelagen var av lagstiftaren inte avsedd. Det är alltjämt den verkliga ägaren till aktierna som ska beskattas. Eftersom A funnits vara ägare av aktierna får han därmed också anses berättigad att lyfta utdelning för egen del. A är därför skattskyldig för kupongskatt under nu givna förutsättningar.

2.3.2 HFD 2020 ref. 31

Om den fysiska personen i anslutning till en trust ansetts vara utdelningsberättigad och skattskyldig för kupongskatt i HFD 2018 ref. 11, så har högsta förvaltningsdomstolen kommit till en annan slutsats i nu förevarande avgörande. Målet rör en irländsk värdepappersfond (fonden) som var organiserad i form av en så kallad unit trust. Fonden bildades genom en överenskommelse, benämnd trust deed, mellan en trustee och en manager. Fonden är ingen juridisk person, det är trusteesn som formellt äger tillgångarna som ingår i fonden. Managern förvaltar fonden. Mellan år 2006 och år 2011 mottog trusten utdelningar för fondens räkning från svenska bolag. Kupongskatt innehölls på utdelningarna. Fondens manager ansökte för fondens räkning om återbetalning av kupongskatten hos Skatteverket. Återbetalning nekades med motiveringen att fonden inte i sammanhanget är utdelningsberättigad eftersom den inte är en juridisk person. Den kan därmed inte ha ägt aktierna eller lyft utdelningen för egen räkning. Underinstanserna fann att ansökningen om återbetalning inte kunde prövas och ansåg att trusteesn som formell ägare av fondens tillgångar var att anse som utdelningsberättigad. Då

ansökan om återbetalning avsåg fonden och undertecknats av managern kunde den inte anses avse den som i lagens mening var utdelningsberättigad.

Högsta förvaltningsdomstolen slår i avgörandet fast att en kontraktsrättslig värdepappersfond – bildad i enlighet med EU:s direktivbestämmelser för sådana fonder – bör anses vara utdelningsberättigad. Därmed bör också en unit trust-fond anses vara utdelningsberättigad eftersom dessa bör behandlas lika i aktuellt avseende. Motiveringen härför är att fondens konstruktion medför att den egentliga äganderätten till förmögenheten i fonden anses ha separerats från såväl fondförvaltningen som förvaringen av fondtillgångarna. Den speciella juridiska konstruktionen som en kontraktsrättslig värdepappersfond är innebär att förvaltningen tillfaller fondbolaget och förvaringen av tillgångarna sköts av förvaringsinstitut. Skyldigheten att handla för fondens räkning åligger antingen fondbolaget eller förvaringsinstitutet. De ska handla uteslutande i fondandelsägarnas intressen. För det får de ersättning som utgår ur fondförmögenheten. Således äger andelsägarna gemensamt tillgångarna i fonden och har därför rätt till avkastningen på dem.

2.3.3 Utdelningsberättigad enligt förarbetsuttalanden

Vid arbetet med den nu gällande kupongskattelagen behandlades begreppet utdelningsberättigad i förarbetet. Där framhålls att uttrycket fortsatt avses ha samma innebörd som i den tidigare gällande förordningen om kupongskatt. Av förordningens första paragraf framgick att skattskyldighet åvilade ”den som, när utdelningen blir tillgänglig för lyftning, i egenskap av ägare av den till aktien hörande kupongen eller eljest är berättigad att lyfta utdelningen”. Uttrycket utdelningsberättigad ämnas därmed enligt förarbetets uttalanden ges en civilrättslig innebörd. Utgångspunkten för en sådan innebörd är att det är den formella ägaren presumeras vara skattskyldig för kupongskatt. Det finns dock undantag till en sådan presumtion, bland annat vad gäller förvaltare.²³

2.4 Kupongskatteförfarandet i praktiken

Ett ärende om kupongskatt prövas av Skatteverket.²⁴ Liksom ovan nämnt förläggs ansvaret för innehållande och inbetalning av kupongskatt olika beroende på vem som utger utdelning.

²³ Prop. 1970:134, s. 53

²⁴ 6 § KupL.

Generellt kan dock sägas att sådant ansvar åvilar det utdelande bolaget, en värdepapperscentral eller i förekommande fall en förvaltare.

Då utdelning sker i aktiebolag som inte är avstämningsbolag gäller följande. Den som för egen eller annans räkning tar emot utdelning ska, innan utbetalningen sker, på ett standardiserat formulär besvara frågor för att potentiell skattskyldighet ska kunna bedömas. Frågorna ska besvaras sanningsenligt (på heder och samvete). Bedömningen av om den utdelningsberättigade är skyldig att betala kupongskatt ansvarar utbetalaren för. Traditionellt sett har det utdelande bolaget varit utbetalare, men det är idag vanligt att banker eller förvaltare innehar rollen. Om det inte uppenbart framgår av formulärsvaren att den utdelningsberättigade inte är skattskyldig för utdelningen så ska kupongskatt innehållas vid utbetalningen. Utbetalaren tecknar då ett erkännande på att kupongskatten innehållits som tilldelas den som lämnat uppgifterna i formuläret.²⁵ Skatteverket har dock möjlighet att lämna medgivande till vissa utbetalare som förutsätts kunna bedöma skattskyldighet, typiskt sett större banker, att de i fall då skattskyldighet uppenbart inte föreligger får utge utdelning utan kupongskatteavdrag, även om formulärsvaren skulle ge anledning till innehållande.²⁶

Senast fyra månader efter utdelningstillfället, dock senast den 15 januari påföljande år, ska formulären med uppgifter om utdelning lämnas in till Skatteverket samtidigt som kupongskatten ska inbetalas. Kupongskatt ska betalas in för den utdelning som enligt inkomna formulär är skattepliktig, den utdelning för vilken uppgift inte än har inkommit och den utdelning för vilken det bedömts att ofullständiga uppgifter lämnats i uppgiftsformuläret. Det är det utdelande aktiebolaget som ansvarar för uppgiftslämning och inbetalning till Skatteverket.²⁷ Uppgiftsformulären ska vara sorterade kommunvis efter utdelningsmottagarens hemortskommun. De formulär som föranlett innehållande av kupongskatt ska dock vara skilda från övriga blanketter.²⁸

Vid utdelning i aktiebolag som är avstämningsbolag ser förfarandet något annorlunda ut. Det är då en värdepapperscentral som vid utbetalning av utdelning ska innehålla kupongskatt. Kupongskatten ska innehållas om den utdelningsberättigade är skattskyldig eller om det

²⁵ 14 § 1 st. KupL.

²⁶ 14 § 2 st. KupL.

²⁷ 15 § KupL.

²⁸ 17 § KupL.

saknas tillräckliga uppgifter om den som ska motta utdelningen.²⁹ Uppgifter om den utdelningsberättigade ska inkomma till värdepapperscentralen skriftligen i samband med en begäran om att bli införd i aktieboken, alternativt i samband med en anmälan om registrering på avstämningskonto av uppgift i vissa fall.³⁰ Även förändrade förhållanden som kan påverka skattskyldigheten för den utdelningsberättigade ska utan dröjsmål anmälas skriftligen till värdepapperscentralen. Senast fyra månader efter utdelningstillfället ska värdepapperscentralen i skrift lämna uppgift till den utdelningsberättigade om det belopp som innehållits i kupongskatt.³¹

Fyramånadersgränsen gäller också för den uppgiftslämning och inbetalning som ska ske till Skatteverket. Till skillnad från förfarandet för andra bolag så finns vad gäller avstämningsbolagsförfarandet tydligare specifikationer på vilka uppgifter som ska lämnas. En värdepapperscentral ska inom tidsramen lämna Skatteverket uppgift om

1. Det sammanlagda beloppet av utbetalade utdelningar för vilka skattskyldighet inte förelegat,
2. Storleken på utbetalad utdelning och innehållen kupongskatt för varje skattskyldig,
3. Sammanlagda beloppet av utdelning som inte har kunnat utbetalas till följd av bristande uppgifter om den utdelningsberättigade, och
4. Det sammanlagda beloppet av innehållen kupongskatt.³²

Innehållen kupongskatt ska samtidigt betalas in. För den utdelning som inte kunnat betalas ut till följd av bristande uppgifter medges dock förlängning av inbetalningstiden för kupongskatt.³³

2.4.1 Sen inbetalning och återbetalning av kupongskatt

För det fall en värdepapperscentral underlåtit att innehålla kupongskatt fastän så borde ha skett så ansvarar centralen för att inge det saknade skattebeloppet till Skatteverket.

Värdepapperscentralen får dock kräva beloppet åter av den skattskyldige.³⁴ En liknande regel finns inte för förfarandet för andra bolag än avstämningsbolag. Gemensamt för samtliga

²⁹ 7 § 1 st. KupL.

³⁰ 7 § 2 st. KupL.

³¹ 7 § 3 st. KupL.

³² 8 § 1 st. KupL.

³³ 8 § 2 – 3 st. KupL.

³⁴ 10 § KupL.

utdelande parter är däremot dröjsmålsavgiften. Kupongskatt betalas in genom insättning på särskilt avsett konto och anses inbetald den dag inbetalning eller inbetalningskort kommit bank eller post till handa.³⁵ Om kupongskatt inte inbetalas i tid eller genom nu föreskrivna inbetalningssätt så ska dröjsmålsavgift tas ut. Befrielse från dröjsmålsavgift kan dock medges av Skatteverket om det finns särskilda skäl.

Det förekommer att utdelning utbetalas efter att utbetalaren fullgjort sin skyldighet att inbetala kupongskatt till Skatteverket. När så sker vad avser utdelning från avstämningsbolag och utdelningen i fråga ej är skattepliktig så återbetalar Skatteverket kupongskatten. För återbetalning krävs att värdepapperscentralen överlämnar utredning till Skatteverket om att den utdelningsberättigade inte är skattskyldig. Utredningen måste ha överlämnats inom fem år från utdelningstillfället.³⁶ Återbetalning av kupongskatt sker också vad avser utdelning från andra aktiebolag. I sådana fall har bolaget mottagit uppgiftsformulär efter det att inbetalning till Skatteverket skett. Det fordras då att formuläret överlämnas till Skatteverket för att återbetalning ska ske. Möjligheten till återbetalning preskriberas i dessa fall fem kalenderår efter att utdelningen blev tillgänglig för lyftning.

Även i andra fall än vad som nu föreskrivits tillerkänns någon som felaktigt eller med för högt belopp betalt kupongskatt återbetalning av sådan summa.³⁷ Därtill föreligger rätt till återbetalning av kupongskatt i några särskilt angivna sammanhang. Det första är då en aktie har förlorat sitt värde till följd av att bolaget upplösts genom likvidation inom två år efter att utdelningen som beskattats enligt kupongskattelagen blivit tillgänglig för lyftning. Beskattning sker då i stället inom kapitalvinstsystemet så som avyttring av aktier.³⁸

De andra två särskilt angivna möjligheterna till återbetalning tillkom genom en ändring i kupongskattelagen. Rätt till återbetalning föreligger dels vid återbetalning till aktieägare enligt aktiebolagslagen i samband med minskning av aktiekapitalet, dels vid utbetalning till aktieägare vid bolagets förvärv av egna aktier genom ett förvärvserbjudande som riktats till samtliga aktieägare. Återbetalningsmöjligheterna är en anpassning av lagen till EU-rätten.

³⁵ 19 § 1 st. KupL.

³⁶ 9 § KupL.

³⁷ 27 § 1 st. KupL.

³⁸ 27 § 2 st. 1 p. KupL.

Innan justeringen ansågs aktieägare från utlandet riskera att hamna i en sämre skattemässig situation än svenska aktieägare.³⁹

Återbetalning i andra fall än de först angivna sker efter skriftlig ansökan hos Skatteverket som ska ha inkommit senast vid utgången av femte kalenderåret efter utdelningstillfället. För det fall en domstol avgör att rätt till återbetalning finns, men en sådan prövning dragit ut på tiden, kan ansökan om återbetalning göras senast inom ett år efter det att domen meddelades.

Tillsammans med ansökan fordras att ett intyg eller annan utredning inlämnas som styrker att kupongskatt har innehållits för den som lämnat in ansökan och att sökanden inte är skattskyldig.⁴⁰

2.4.2 Anstånd med betalning av kupongskatt

Skatteverket får medge ett aktiebolag eller en värdepapperscentral anstånd med redovisning- och inbetalning av kupongskatt. Så får ske om det är behövt med hänsyn till redovisningens omfattning eller andra särskilda förhållanden.⁴¹ Ansökan om anstånd lämnas in skriftligen till Skatteverket. Den ska vara myndigheten till handa senast det beskattningsårs utgång som följer efter beskattningsåret då utdelningen ägde rum. Om kupongskatt påförs i efterhand så får ansökan om anstånd lämnas in senast vid utgången av beskattningsåret då debiteringen skedde, alternativt inom fyra månader från det påföringen skedde.⁴²

Det finns i lagen givna förutsättningar för att beviljas anstånd. I kupongskattelagen föreskrivs att Skatteverket ska bevilja en utländsk juridisk person anstånd med skattebetalning för en viss utdelning förutsatt att tre kriterier är uppfyllda. För det första så ska den utländska juridiska personen höra hemma i en medlemsstat i EU, en stat inom EES som ingått en särskild överenskommelse med Sverige eller EU om ömsesidig indrivning av skattefordringar eller en stat som ingått skatteavtal med Sverige vilket innehåller artiklar om informationsutbyte och bistånd med indrivning av skattefordringar. För det andra så ska kupongskatt ha innehållits eller betalats för utdelningen. Det sista kriteriet som ska vara

³⁹ 27 § 2 st. 2 – 3 p. KupL.

⁴⁰ 27 § 4, 5, & 7 st. KupL.

⁴¹ 20 § KupL.

⁴² 28 m § KupL.

uppfyllt är att ett anståndsutrymme ska finnas för det beskattningsår då utdelningstillfället inträffade.⁴³

Det två första kriterierna kräver ingen ytterligare förklaring. Vad avser kriteriet om anståndsutrymme finns det uttryckliga regler för beräkning av anståndsutrymmet i kupongskattelagen.⁴⁴ Om förutsättningarna för att bevilja anstånd är uppfyllda så beviljas anstånd med ett belopp som motsvarar anståndsutrymmet.⁴⁵ Därefter återbetalar Skatteverket ev. inbetald kupongskatt till den summa som beviljats i anståndsbelopp.⁴⁶

2.4.3 Uppgifterna som lämnas

Liksom framgår av förfarandereglererna ovan, ska uppgifter om utdelningens belopp och skattebelopp för varje skattskyldig lämnas till Skatteverket. I praktiken ser det dock annorlunda ut. Värdepapperscentraler och förvaltare tillåts i stället redovisa så kallad poolad data. Det innebär att de skattskyldiga ordnas i grupper baserat på vilken skattesats som är gällande, vilket i sin tur beror på tillämpligt skatteavtal. Gruppen redovisas sedan för Skatteverket utan att identifieras på individnivå. Uppkomsten av systemet med poolad data har sin grund i att aktörerna på den finansiella marknaden inte vill dela med sig av sina kunders uppgifter på individnivå till konkurrenter.⁴⁷

Ett ofta förekommande praktiskt scenario ser ut som följer. En utländsk bank går in i en kundrelation med en svensk bank där den svenska banken åtar sig att hantera redovisning och inbetalning av kupongskatt åt den förstnämnda. Genom förbindelsen åläggs den utländska banken att lämna poolad data om sina kunder i den utsträckning de innehar aktier i svenska bolag. Uppgifterna består av en viss mängd aktier som är skattepliktiga för en viss skatteprocent, t.ex. för 100 aktier ska skatt dras med 20 %, för 150 aktier ska skatt dras med 15 % osv. Därmed får den svenska banken uppgifter om vilken kupongskatt som ska innehållas för den utländska bankens räkning inför varje utdelning.

⁴³ 28 § 1 st. KupL.

⁴⁴ 28 c, 28 e – 28 g §§ KupL.

⁴⁵ 28 h § KupL.

⁴⁶ 28 i § KupL.

⁴⁷ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 60

2.5 Skatteflyktslagen

I svensk lag återfinns de huvudsakliga bestämmelserna för förebyggande av skatteflykt i lag (1995:575) mot skatteflykt (skatteflyktslagen). Lagen tillämpas i dagsläget inte på kupongskattens område, men behandlas i arbetet med uppdateringen av kupongskattereglerna. Därför ska lagens huvuddrag kort redogöras för.

Skatteflyktslagen riktar in sig på fastställandet av underlag för att ta ut statlig och kommunal inkomstskatt.⁴⁸ Lagen innebär att man under vissa givna förutsättningar, då skatteunderlaget fastställs, ska bortse ifrån en rättshandling som företagits av en skattskyldig. Hänsyn ska inte tas till en rättshandling om:

1. Rättshandlingen, ensam eller tillsammans med annan rättshandling, ingår i ett förfarande som medför en väsentlig skatteförmån för den skattskyldige,
2. Den skattskyldige direkt eller indirekt medverkat i rättshandlingen eller rättshandlingarna,
3. Skatteförmånen med hänsyn till omständigheterna kan antas ha utgjort det övervägande skälet för förfarandet, och
4. Ett fastställande av underlag på grundval av förfarandet skulle strida mot lagstiftningens syfte som det framgår av skattebestämmelsernas allmänna utformning och de bestämmelser som är direkt tillämpliga eller har kringgåts genom förfarandet.⁴⁹

Om dessa förutsättningar uppfylls ska beräkning av skatteunderlaget ske som om den aktuella rättshandlingen inte hade företagits.⁵⁰ Liksom framgår av bestämmelsen så är det den skattskyldige som vinner skatteförmån av undandragandet som träffas av konsekvenserna för det fall att förutsättningarna är uppfyllda. I det avseendet skiljer sig skatteflyktslagen från bulvanregeln i kupongskattelagen, där det är bulvanen som träffas av konsekvenserna om regeln anses tillämplig.⁵¹

⁴⁸ 1 § Skatteflyktslagen

⁴⁹ 2 § Skatteflyktslagen

⁵⁰ 3 § Skatteflyktslagen

⁵¹ Jfr. 4 § 3 st. KupL

2.6 Skatteflyktsbestämmelsen i moder- och dotterbolagsdirektivet

En regel på EU-nivå som haft direkt inflytande på de svenska kupongskattereglerna, specifikt lagens 4 § om skattskyldighet och skatteflykt, är skatteflyktsbestämmelsen i moder- och dotterbolagsdirektivet.⁵² Bestämmelsen, i det följande benämnd som anti-missbruksklausulen, infördes genom en ändring av direktivet år 2015 (ändringsdirektivet).⁵³ Före det att ändringsdirektivet trädde i kraft fanns det i moder-dotterbolagsdirektivet en bestämmelse som upp gav att direktivet inte utgjorde hinder för tillämpningen av nationella eller avtalsgrundande bestämmelser som är behövliga för att förebygga bedrägeri och annan oredlighet eller missbruk.⁵⁴ I och med ändringsdirektivet ersattes bestämmelsen och fick följande lydelse:

Medlemsstaterna ska inte bevilja förmånerna enligt moder- och dotterbolagsdirektivet till ett arrangemang eller en uppsättning arrangemang som har införts med det huvudsakliga syftet eller ett av de huvudsakliga syftena att få en skattefördel som motverkar målet eller syftet med direktivet och som inte är genuina med beaktande av alla relevanta fakta och omständigheter.⁵⁵ Ett arrangemang eller en uppsättning arrangemang betraktas som inte genuina i den utsträckning som de inte har införts av giltiga kommersiella skäl som återspeglar den ekonomiska verkligheten.⁵⁶ Direktivet ska (fortsatt) inte hindra tillämpningen av sådana nationella eller avtalsgrundade bestämmelser som behövs för förebyggande av skatteflykt, skattebedrägeri eller missbruk.⁵⁷

3. Kontroverser kring kupongskattereglerna

Kupongskattelagen har numera några år på nacken. Lagen infördes år 1970. Med det sagt har vissa av lagens regler, och vid tillfällen hela regelverket, ifrågasatts från olika håll. Delvis har det handlat om att systemet med fysiska kuponger har frångåtts alltmer i takt med modernisering och digitalisering av det finansiella systemet. Utöver det tillkommer dock

⁵² Direktiv 2011/96/EU om beskattning av moderbolag och dotterbolag hemmahörande i olika medlemsstater

⁵³ Direktiv (EU) 2015/121 om ändring av direktiv 2011/96/EU om ett gemensamt beskattningssystem för moder- och dotterbolag hemmahörande i olika medlemsstater

⁵⁴ Direktiv 2011/96/EU, Artikel 1.2 i sin ursprungliga lydelse

⁵⁵ Direktiv (EU) 2015/121, artikel 1.2

⁵⁶ Ibid, artikel 1.3

⁵⁷ Ibid, artikel 1.4

ytterligare spörsmål, framför allt vad gäller möjligheten till skatteundandraganden, liksom kupongskattelagens förenlighet med EU-rätten. Somliga frågor har föranlett tidigare ändringar i lagen, andra ligger till grund för det idag påbörjade arbetet med en helt ny lagstiftning som är avsedd att ersätta kupongskattelagen i sin helhet. För att bättre förstå de tidigare ändringarna och vad som komma skall, följer en redogörelse för de frågor som utgör kupongskattelagens mer omdebatterade områden.

3.1 Utdelningsupplägg under kupongskattelagen som en del av finansmarknaden

Utdelningsupplägg i olika former har en väletablerad plats på den svenska finansmarknaden både för obegränsat och begränsat skattskyldiga. Rätten till utdelning skiljs numera från sitt moderinstrument aktien (kupongen) och utgör en egen finansiell handelsvara. En sådan möjlighet har öppnat upp för rena skatteupplägg, liksom för skattekonsekvenser av ekonomiska förfaranden som inte i sig utförs av skattemässiga skäl. Därtill kan lån av en aktie med bibehållen utdelningsrätt, liksom andra tillfälliga aktietransaktioner, få skattemässiga konsekvenser. Till en början beskrivs de upplägg vid utdelning som är en tillåten del av finansmarknaden idag, och hur dessa behandlas ur skattesynpunkt. Sedan följer en redogörelse för rena skatteupplägg vid utdelning enligt kupongskattelagen.

3.1.1 Permanent och tillfällig överlåtelse av rätten till utdelning

En aktieägare kan tillfälligt eller permanent överlåta sin rätt till utdelning men kvarbli som ägare till aktien. Skälen för detta kan vara flerfaldiga. Ibland finns en gåvoavsikt hos aktieägaren och rätten till framtida utdelning skänks därmed bort utan krav på motprestation. Då rätten till utdelning i stället överläts genom försäljning kan det handla om att uppnå ökad likviditet genom att slippa invänta utdelningstillfället.⁵⁸ Överlåtelse av rätten till utdelning kan också medföra skattefordelar för överlåtaren. David Kleist redogör för ett sådant exempel vid sin behandling av allokering av utdelningsinkomster. Exempelvis kan en benefik värdeöverföring verkställas med medel som enbart beskattas på bolagsnivå men inte på aktieägarnivå genom överföring av rätten till utdelning till ett skattebefriat subjekt.⁵⁹ Överlåtelsen blir därmed beskattad på ett jämförelsevis förmånligt sätt.

⁵⁸ Kleist, David, Allokering av utdelningsinkomster i samband med aktielån och överlåtelse av rätt till framtida utdelning, Skattenytt, 2015, s. 603

⁵⁹ Ibid

Inom aktiebolagsrätten har huvudregeln traditionellt varit att rätten till utdelning tillkommer ägaren till aktien. På grund av systemet med kupong som bevis för den enskildes utdelningsrätt har det dock tidigt stått klart att utdelning ska beskattas hos den som har rätt att lyfta utdelningen.⁶⁰ Att beskattningen ska ske hos den som har rätt till utdelningen är därtill uttryckligen stadgat i både IL och KupL.⁶¹ Genom det så kallade splittringsförbudet är möjligheten att skilja aktien och de rättigheter som medföljer ett aktieinnehav åt begränsade.⁶² Förbudet innebär att en enskild aktie består av en samling rättigheter (och skyldigheter) som är odelbar och som därför inte kan splittras eller fördelas mellan skilda personer.⁶³ Trots begränsningarna som splittringsförbudet innebär så medges i aktiebolagsrätten att en del rättigheter som vanligtvis följer med aktieinnehavet kan tillkomma någon annan än aktiens ägare. Ett exempel på en sådan rättighet är rätten till andel i bolagsvinst genom vinstutdelning.⁶⁴

3.1.1.1 Behandling ur skattesynpunkt

Historiskt så kan regler om vem som är rätt skattesubjekt för utdelningsrätten i kupongbolag spåras så långt bak som 1943. Då infördes regler i 38 § KL⁶⁵ som stadgade att den som innehar en utdelningskupong alltid ska anses vara rätt skattesubjekt för utdelning som uppbärs av honom eller henne, oaktat vem som äger den till kupongen hörande aktien. Sedan dess har det stått klart att enbart utdelningsrätten i kupongbolag kan överlåtas och att sådan utdelning beskattas hos den som övertagit rätten till utdelning. Skatteföljden kan enligt Richard Arvidsson anses naturlig eftersom en utdelningskupong är ett löpande skuldebrev och därmed kan avskiljas från de rättigheter som i övrigt finns representerade i aktieinnehavet.⁶⁶ Däremot har det enligt Arvidsson förblivit oklart om samma skatterättsliga läge gäller för avstämningsbolag och andra bolagsformer som inte är kupongbolag.⁶⁷ Rättsfrågan har under lång tid varit föremål för diskussion i skatterättslig doktrin.

⁶⁰ Arvidsson, Richard, Benefik överlåtelse av aktieägares rätt till utdelning, Svensk Skattetidning, 2006, s. 779

⁶¹ 42 kap. 12 § IL, 4 § 1 st. KupL, där kupongskattelagens uttryck utdelningsberättigad är avsett ha likvärdig innebörd som det i IL, se HFD 2018 ref. 11

⁶² Flodhammar, Gunnar, Aktieöverlåtelser och aktieägarens rättigheter, SvJT 1986 s 29

⁶³ Sevenius, Robert, Rätt Bolagsrätt 2022, FAR Online, <https://www.faronline.se/dokument/rattserien/ratt-bolagsratt/s/rb-splittringsforbudet/>, hämtad 2022-11-08

⁶⁴ Kleist, Skattenytt, 2015, s. 603

⁶⁵ Kommunalskattelag (1928:370), ej längre gällande

⁶⁶ Arvidsson, Svensk Skattetidning, 2006, s. 779

⁶⁷ Ibid

Det är möjligt att skänka bort rätten till framtida utdelning med skatterättslig verkan. Det har i ett flertal prejudicerande avgöranden slagits fast att det är civilrättsligt möjligt, i vissa fall, att genom gåva eller annan överlåtelseform skilja utdelningsrätten från äganderätten till en aktie.⁶⁸ När så har skett är det den som har mottagit rätten till utdelning som ska beskattas, det vill säga ett byte av skattesubjekt sker. En överlåtelse av utdelningsrätten åtskild från själva aktien är inte begränsad till fysiska kuponger i kupongbolag. Rätten till utdelning kan överlåtas även för aktie i såväl avstämningsbolag som fåmansbolag. Det omfattar inte heller enbart aktie som bär formen av en fysisk kupong. Rätten till utdelning som avser annat än pengar kan också den överlåtas.⁶⁹ Utdelningsrätten kan överlåtas oavsett om aktierna utgör kvalificerade andelar eller ej.⁷⁰ Att den som har rätt till utdelning utan att äga aktie ska beskattas för sådan utdelning har också uttryckts i förarbeten.⁷¹

Om enbart rätten till utdelning överlåts genom köp, byte eller genom annat liknande förfarande, får avdrag för kostnaden av förvärvet göras då förvärvaren av utdelningsrätten tar upp utdelningen till beskattning.⁷² Om det är rätt till utdelning vid flera tillfällen som har överlåtit, så fördelas kostnadsavdraget mellan dessa tillfällen. Vid fördelningen ska hänsyn tas till den tid som överlåtelsen av rätten till utdelning avser. Om utdelningsrätten överlåts vidare i ytterligare ett led får förvärvaren också då göra avdrag för förvärvskostnaden.⁷³

3.1.2 Försträckning av själva aktien - blankningsaffärer

Ett annat sammanhang då kupongskatterelaterade frågor kan uppkomma är vid avtal om aktielån. Avtal om lån av aktier innebär, precis som det låter, att en fysisk eller juridisk person träffar avtal om att låna ut en aktie till annan person. Sådana avtal kan gälla under en längre eller kortare tidsperiod. Allra vanligast är att det finns exempelvis en bank eller värdepapperscentral mellan långivare och låntagare som agerar förmedlare av lånet. Låneförmedlaren säkerställer att de båda parterna uppfyller de villkor som ställs. Beroende på förmedlarens verksamhetsland (alternativt nationella tillhörighet) så kan förmedlingen av

⁶⁸ Se t.ex. RÅ 2006 ref. 45, RÅ 2009 ref. 68, HFD 2012 not. 32

⁶⁹ HFD 2021 ref. 47

⁷⁰ RÅ 2006 ref. 45, RÅ 2009 ref. 68 och HFD 2011 ref. 24

⁷¹ Prop. 1990/91:107, Om beskattning av inkomst av tjänst från Sverige m.m., s. 33–34

⁷² 42 kap. 13 § 1 st. IL

⁷³ 42 kap. 13 § 2–3 st. IL

lånet se olika ut. Svenska banker håller inlåning och utlåning separerade, varför banken uppträder som part gentemot både långgivaren och låntagaren. I andra länder finns det aktörer som har en mer traditionell förmedlarfunktion och parar ihop långgivare med låntagare, liksom sköter transaktionerna, men där avtalet tecknas direkt mellan parterna.⁷⁴

Aktier är vad som kallas fungibel egendom. Med det menas att varje enskild aktie saknar särskiljande kännetecken och är därför direkt utbytbar mot annan egendom av samma slag, alltså en annan aktie av samma typ.⁷⁵ Ett annat exempel på fungibel egendom är pengar. Ett lån av fungibel egendom benämns rätteligen som en försträckning. Enligt civilrättsliga regler gäller då följande. Till skillnad från vad som gäller vid ett lån, så övergår äganderätten till den försträckta egendomen till låntagaren vid en försträckning.⁷⁶ Vid ett lån förväntas också samma egendom som lånats ut återlämnas vid lånetidens slut. Vid försträckning av fungibel egendom förväntas i stället egendom av samma slag och till samma mängd återlämnas. I vardagligt tal benämns dock en försträckning av aktier som ett aktielån. Aktielån får numera anses vara en vedertagen term inom den finansiella världen.⁷⁷

Ett sammanhang som är nära förknippat med aktielån är så kallad blankning. Blankning går generellt till så att en ägare av en aktie lånar ut denne till en så kallad blankare. Blankaren säljer därefter aktien och införskaffar en tid efter en ny aktie av samma slag som återlämnas till långgivaren.⁷⁸ Förhoppningen hos blankaren är att aktien mellan tidpunkten för försäljningen och återanskaffningen har sjunkit i värde. På så vis genererar upplägget ekonomisk vinning för blankaren. Det finns också ett upplägg som kallas för oäkta eller naken blankning. Ett sådant upplägg går i stället ut på att blankaren säljer en aktie till en köpare som blankaren ännu inte har i sin ägo. Efter försäljningen anskaffas en aktie av det slag som redan sålts av blankaren och aktien levereras till köparen. Förhoppningen vid en oäkta blankningsaffär är att försäljningspriset till köparen är högre än den kostnad som blankaren faktiskt köper in aktien för.⁷⁹ Båda affärsuppläggen är ett uttryck för handel mot bakgrund av

⁷⁴ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 70

⁷⁵ Allt om Juridik, Ordlista, <https://www.alltomjuridik.se/ordlista/fungibel/>, hämtad 2022-11-21

⁷⁶ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 70

⁷⁷ Ibid, s. 70

⁷⁸ Davérus, Maria och Gunne, Cecilia, Värdepapperslån och blankningsaffärer, Svensk skattetidning, 2017, s. 619

⁷⁹ Ibid

marknadsspekulation. Det förekommer också blankningsaffärer med andra värdepapper än aktier.⁸⁰

Den som lånar ut sina aktier för blankning får oftast en premie som ersättning för lånet. För det fall ett lån löper över utdelningsdagen så finns det ofta avtalade villkor som säger att utdelningsersättning ska betalas till långivaren.⁸¹ Civilrättsliga regler medför att äganderätten vid en blankningsaffär övergår; först till blankaren och sedan till den som köper aktien av blankaren. Långivaren förlorar därmed temporärt de rättigheter som äganderätten till aktien medför, exempelvis rösträtt och rätten till utdelning.

3.1.2.2 Den skatterättsliga hanteringen av värdepapperslån

Inkomstskattelagen innehåller särskilda bestämmelser om just blankningsaffärer. I 44 kap. 9 § framgår att som avyttring anses inte att delägarätter eller fordringsrätter lånas ut för blankning. Någon beskattning sker därför inte vid försträckning av en aktie för blankning, trots att äganderätten övergår civilrättsligt. I stället tas kapitalvinst vid blankningsaffär upp som intäkt hos blankaren (det vill säga låntagaren) det beskattningsår då en delägar rätt eller fordringsrätt återlämnas till långivaren, alternativt senast året efter det beskattningsår då det lånade värdepappret avyttrades.⁸² I avsaknad av de särskilda bestämmelserna i inkomstskattelagen skulle utlåning av aktier innebära att en skattepliktig avyttring sker.⁸³

I de fall då finansiella instrument som inte betraktas som delägarätter eller fordringsrätter lånas ut, så anses dessa ha avyttrats till marknadspris och långivaren blir omedelbart beskattad för utlåningen. Låntagaren beskattas i sin tur omedelbart vid blankningsaffären, oavsett om denna har införskaffat ersättningsaktier eller ej. Ett exempel på ett sådant instrument är råvaruoptioner.⁸⁴

⁸⁰ Skatteverket, Blankning, <https://www.skatteverket.se/privat/skatter/vardepapper/omaktier/blankning.4.233f91f71260075abe880009565.html>, hämtad 2022-11-22

⁸¹ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, 2022-06-07, s. 70–71

⁸² 44 kap. 29 § IL

⁸³ Gunne, Cecilia, En uppdatering om värdepapperslån, Skattenytt, 2013, s. 175

⁸⁴ Ibid

För att beskattning av en lånetransaktion ska ske i enlighet med de särskilda reglerna om blankning så är syftet med affären avgörande.⁸⁵ Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2015 ref. 23 behandlat en aktieutlåning som innefattat en möjlighet för låntagaren att avyttra de lånade aktierna. Domstolen bedömde att transaktionen inte utgjorde en blankning eftersom lånet inte hade skett med syftet att avyttra aktierna. Om låntagaren avser avyttra de inlånade aktierna har alltså betydelse för om inkomstskattelagens blankningsbestämmelser är tillämpliga. Det kan ibland vara svårt för långivaren att utläsa låntagarens avsikter. Standardiserade aktielåneavtal i Sverige innehåller därför bestämmelser om att låneaffärens syfte är att genomföra en blankning.⁸⁶ Det är Skatteverkets åsikt att en långivare som använder sig av ett standardiserat avtal kan förutsätta att syftet med lånet är blankningsrelaterat.⁸⁷

Ytterligare en aspekt av den skattemässiga hanteringen vid blankningsaffärer är den ersättning som betalas av låntagaren till långivaren för att aktierna lånas ut, och potentiellt även för utebliven utdelning under lånetiden. Långivaren beskattas löpande för mottagen ersättning från låntagaren för själva utlåningen. Sådan ersättning beskattas som inkomst av tillgång.⁸⁸ Ersättning som utges av låntagaren för inlånade aktier får inte dras av som allmänt avdrag av denne. Det har Högsta förvaltningsdomstolen slagit fast.⁸⁹ I stället ska ersättningen behandlas som utgift för avyttringen och minskar därmed vinstsumman vid kapitalvinstbeskattningen av aktien som sålts. Skatteverket anser att de gånger då låntagaren mottar utdelning, så ska utdelningsersättningen som utges till långivaren dras av som en löpande utgift i inkomstslaget kapital om låntagaren är en fysisk person.⁹⁰

Ibland kan det ske att blankaren inte kan återlämna de aktier som lånats. Så kan vara fallet när det skett ett uppköp av aktier i ett bolag under blankningstiden. Det vanligaste är då att blankaren lämnar tillbaka kontanter eller aktier i ett annat bolag som lämnats i utbyte vid uppköpet. I förekommande fall anses långivaren ha sålt ursprungsaktierna och ska

⁸⁵ Prop. 1989/90:110, Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning, s. 450

⁸⁶ Gunne, Cecilia, En uppdatering om värdepapperslån, Skattenytt, 2013, s. 175

⁸⁷ Skatteverket, Rättslig vägledning, Blankning,

<https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.13/2807.html?q=blankning#h-Den-som-lanar-ut-langivaren>, hämtad 2022-12-05

⁸⁸ Prop. 1989/90:110, s. 710

⁸⁹ HFD 2013 ref. 20

⁹⁰ Skatteverket, rättsligt ställningstagande, Avdrag för blankningspremie och utdelningsersättning, Dnr 131 773436-13/111, <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/1911.html?date=2014-02-25>, hämtad 2022-12-05

kapitalvinstbeskattas. Försäljningslikviden är kontanterna eller aktierna som återlämnas av låntagaren. Den nya ersättningen som betalas anses i låntagarens fall som anskaffningsutgift.⁹¹

3.2 Skatteundandraganden: Om, och i så fall hur, undviks kupongskatt

Att en risk för skatteflykt och skatteundandraganden föreligger när det kommer till kupongskatt är ingen ny upptäckt. Som tidigare redogjorts för så finns det i kupongskattelagen en särskild bestämmelse, den så kallade bulvanregeln, som särskilt ämnar förhindra otillbörliga undandraganden av kupongskatt. Bestämmelser med liknande utformning har funnits i över 60 år.⁹² Den nuvarande bulvanregeln har under årens lopp justerats för att vara förenlig med rättens utveckling, liksom för att effektivisera arbetet med skatteflykt även för kupongskatt.⁹³ Trots kännedom om risker och rättsutveckling på området så kvarstår ett flertal frågor. I praktiken är det mycket ovanligt att bulvanregeln tillämpas.⁹⁴ Samtidigt rapporteras det om skatteupplägg där kupongskatt undandras för uppskattningsvis flera hundra miljoner kronor.⁹⁵ Finansdepartementet har vid utredning uppskattat en skattevinst om 870 miljoner kronor vid en utvidgning av skatteflyktsbestämmelser för kupongskatt.⁹⁶ Förslag till ny lagstiftning på området är under bearbetning hos lagstiftaren, där skatteflykt och andra undandraganden är en av huvudfrågorna.⁹⁷ Frågorna som kvarstår blir därför om kupongskatt undanhålls beskattning och i sådant fall hur undandraganden från skattskyldighet sker. Om skatteundandraganden sker väcks därtill frågan vad det innebär för de svenska skatteintäkterna.

En rapport från European Securities and Markets Authority (ESMA) visar att en stor mängd kortvariga aktielån sker varje år runt tiden för utdelning i Sverige. Siffrorna utgör enligt

⁹¹ Skatteverket, Rättslig vägledning, Blankning, <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.13/2807.html?q=blankning#h-Den-som-lanar-ut-langivaren>, hämtad 2022-12-05

⁹² Sandström, s. 308 – 312

⁹³ Prop. 2015/16:14, Begränsad skattefrihet för utdelning och nya bestämmelser mot skatteflykt i fråga om kupongskatt, s.30

⁹⁴ So ovan, avsnitt 2.2

⁹⁵ SVT, Skatteupplägg kring aktiehandel har kostat Sverige miljarder, 2021-10-21, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/skatteupplagg-kring-aktiehandel-har-kostat-sverige-miljarder>, hämtad 2022-11-24

⁹⁶ Ds 2020:10, s. 19

⁹⁷ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, utkast till lagrådsremiss, s. 1

rapporten en indikation på hur många aktielån som sker årligen i skatteundandragande syfte.⁹⁸ Svensk utredning påtalar att den bulvanregel som finns på plats för att förhindra att kupongskatt undviks är bristfällig.⁹⁹ Inga av de sällsynta tillfällena då skatteflyktsregeln för kupongskatt har tillämpats har lett till klagande praxis, vilket i det kommande utvecklas. Aktieupplägg i syfte att undvika kupongskatt bedöms vara ett utbrett fenomen inom hela EU. Två typer av skatteupplägg behandlas särskilt i ESMA:s rapport; cum-cum och cum-ex. Dessa ska närmre redogöras för.

3.2.1 Cum/cum-upplägg

Den första typen av upplägg kallas för cum/cum, vilket på latin betyder med/med. Namnet syftar till att en aktie köps och återsäljs med utdelning. Det går till så att en aktieägare lånar ut eller säljer aktier runt tiden för utdelning till en låntagare eller köpare som är bosatt i ett land med lägre skattesats på utdelade medel. På så vis minimeras (eller i vissa fall elimineras) skatten som betalas på utdelningen. Därefter återlämnas eller återsäljs aktierna till den ursprungliga aktieägaren, tillsammans med utdelningen minus eventuell skatt och en avgift för upplägget som har avtalats parterna emellan.¹⁰⁰

Ett mycket vanligt cum/cum-upplägg är att en aktieägare lånar ut sina aktier till en bank under en kortare tidsperiod vid utdelningstidpunkten. Banken har möjlighet att genomföra komplexa aktieaffärer som leder till avdragsmöjligheter för att undgå skatt på aktiernas utdelning. Efter att utdelning skett så återlämnas aktierna till den utlånande aktieägaren tillsammans med utdelning, för vilken ingen kupongskatt har betalats. Banken drar vid återlämnandet av en avgift för affären, vanligen runt fem procent av utdelningen.¹⁰¹ Cum/cum-upplägg betraktas i de flesta fall inte som olagligt, utan snarare som en form av aggressiv skatteplanering.¹⁰²

Europeiska skattemyndigheter är överens om att det huvudsakliga syftet med sådana affärer är

⁹⁸ European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272, s. 43 & 45

⁹⁹ Ds 2020:10, s. 282

¹⁰⁰ European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272, s. 11-12

¹⁰¹ SVT, Så fungerar skatteuppläggen, 2021-10-21, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/sa-funkar-skatteupplaggen>, hämtad 2022-11-24

¹⁰² TT, Skattefifflet fortsätter – Sverige sticker ut, 2019-07-22, <https://tt.omni.se/skattefifflet-fortsatter-sverige-sticker-ut/a/Opm6AE>, hämtad 2022-11-24

att minimera eller eliminera skatten som utgår på utdelning och därmed skapa en skatteförmån som typiskt sett fördelas mellan parterna i ett cum/cum-arrangemang.¹⁰³

Ytterligare en strategi för skatteplanering när det kommer till utdelning är möjlig med hjälp av så kallade derivat. Derivat är ett samlingsnamn för värdepapper som till exempel optioner och terminer, vars värde påverkas av ett annat värdepappers värde, och som är kopplade till förutsättningar vid en viss framtida tidsperiod eller vid en viss specifik tidpunkt.¹⁰⁴

Planeringen sker genom att optioner tillsammans med motsvarande mängd underliggande aktier införskaffas före utdelningsdagen av en part som omfattas av reducerad utdelningsbeskattning, med målet att avveckla positionen genom att utnyttja säljoptionen efter mottagen utdelning.¹⁰⁵

3.2.2 Cum/ex-upplägg

Cum/ex, på latin med/utan, är en annan typ av upplägg som av flera länders myndigheter betraktas som bedrägeri och skattebrott.¹⁰⁶ Det kan gå till på lite olika vis, men börjar med att aktier lånas ut eller säljs precis innan tiden för utdelning, med utdelningsrätten. Sedan genomförs en rad komplicerade affärer innan aktien återlämnas eller återsäljs till den ursprungliga aktieägaren, skenbart utan utdelning. Genom affärerna har pappersarbete skapats som ger intrycket av att den tillfällige aktieägaren (låntagaren eller köparen) har mottagit och betalat skatt på utdelningen. Egentligen är det dock den ursprungliga aktieägaren som mottagit utdelningen. I sammanhanget kan den tillfällige aktieägaren begära återbetalning av den skatt som till synes har betalats för mycket, trots att skatt egentligen inte alls har utgått på utdelningen.¹⁰⁷

Genom ett cum/ex-upplägg kan det också konstrueras så att det ser ut som att flera personer har rätt till återbetalning av skatt på utdelning, trots enbart en fysisk eller juridisk person – alternativt ingen – faktiskt mottagit utdelningen och betalat skatt på denna. Det finns till och med konstruktioner där aktieaffären och återkravsanspråket för utdelningsbeskattning helt

¹⁰³ European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272, s. 12, p. 27

¹⁰⁴ Nationalencyklopedin, derivat. <http://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/derivat> (hämtad 2022-11-28)

¹⁰⁵ European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272, s. 12

¹⁰⁶ SVT, Så fungerar skatteuppläggen, 2021-10-21, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/sa-funkar-skatteupplaggen>, hämtad 2022-11-28

¹⁰⁷ Ibid

baseras på fiktiva aktier.¹⁰⁸ ESMA:s rapport konstaterar att, i de fall då så kallade skattecertifikat utfärdas för att visa att en utdelningsmottagare har rätt till återbetalning av skatt, så finns en huvudsaklig brist. Certifikaten innehåller oftast ingen referens som gör att de direkt och automatiskt länkas till den underliggande utdelningen som det hör till. På så vis möjliggörs cum/ex-upplägget eftersom flera skattecertifikat kan utfärdas som visar på rätt till återbetalning.¹⁰⁹

Cum/cum-upplägg och cum/ex-upplägg har gemensamt att aktietransaktionerna sker före utdelningstidpunkten. De skiljer sig dock åt vad gäller de ekonomiska transaktionsförloppen. Vid en cum/ex-affär så sker den ekonomiska uppgörelsen parterna emellan efter utdelningsdagen. Vid en cum/cum-affär är de ekonomiska villkoren avtalade och klara redan innan tidpunkten för utdelning. I praktiken saknas det ofta en klar gräns mellan de två uppläggen eftersom de kan variera och kombineras i olika uppsättningar.¹¹⁰

3.2.3.1 Ett upplägg orkestrerat av bankerna?

Vid en cum/ex-affär är det mycket vanligt att en bank är involverad. Banken agerar som mellanhand mellan den som lånar ut aktierna och den tillfällige ägaren, och är inte sällan den part som genomför de komplicerade transaktioner som ger skenet av att utdelning har utgått till den tillfällige ägaren. Richard S Collier, doktor vid Oxford University presenterar i sin bok *Banking on Failure: Cum-Ex and Why and How Banks Game the System* hypotesen att bankers misskötsamhet på finansmarknaden, inklusive inblandningen i cum/ex-upplägg, är en del av bankverksamhetens karaktär och förhållanden inom sektorn för finansiella tjänster. Vanskötseln har mindre att göra med, menar Collier, enskilda individers misskötsamhet, vilket är det narrativ som ofta förmedlas utåt då bankrelaterade skandaler uppdragas.¹¹¹

Enligt Collier har bankernas affärsmodell förändrats över tid, till att premiera affärer som i liten eller stor mån innefattar otillåtna eller etiskt tveksamma moment. Det, i kombination med den svaga kontrollen av misskötsamhet inom bankväsendet globalt, har skapat en miljö

¹⁰⁸ European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272, s. 12

¹⁰⁹ Ibid, s. 12, p. 31

¹¹⁰ Ibid, s. 13

¹¹¹ Collier S, Richard, *Banking on Failure: Cum/ex and Why and How Banks Game the System*, Oxford University Press, 2020, s. 193

som möjliggör för cum/ex-upplägg.¹¹² Uppläggen är mycket lönsamma för bankerna. För lyckade cum/ex-affärer så krävs inblandning av bankpersonal inom flera olika områden. Det handlar om olika grupper med expertisen som krävs för att utföra de avancerade affärerna, personal som samordnar de olika parterna i uppläggen, och banktjänstemän som är behjälpliga i den administrativa processen med att återkräva kupongskatt.¹¹³ Bankaffärer är föremål för intern kontroll genom en godkännandeprocess, men den processen är i Colliers mening bristfällig på flera punkter. Den interna kontrollen saknar specialiserad kunskap för att förstå hur cum/ex-upplägg fungerar och förlitar sig till stor del på externa juridiska åsikter som snarare har en rådgivande funktion än en kontrollerande. Internkontrollen har därför i praktiken svårt att ifrågasätta cum/ex-affärerna. Inte heller externa kontrollorgan har kommit i närheten av att penetrera de många lager som en cum/ex-affär består av, för att förstå affären som sådan. Det finns dock idag inga incitament i det finansiella systemet för att gå till botten med dessa problem.¹¹⁴

3.2.3 Rapporten från ESMA och de svenska siffrorna

Under hösten 2018 publicerades en omfattande granskning av skatteundandraganden vid skatt på utdelning utförd av flera stora europeiska medier.¹¹⁵ Granskningen föranledde European Securities and Markets Authority att inleda en egen undersökning av förhållandena kring förekomsten och konsekvenserna av sådana skatteupplägg.¹¹⁶ Undersökningen resulterade i *Final Report On Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes* och har berörts översiktligt i det föregående. ESMA:s rapport innehåller information från EU-medlemmarnas skattemyndigheter och ger ett europeiskt perspektiv på uppläggen med gränsöverskridande skattelättnader vid utdelning. Målet med rapporten är att identifiera styrkor och svagheter i skatteförfarandet, liksom att föreslå potentiella lösningar för att förhindra att skatteundandraganden sker.¹¹⁷ För att åstadkomma detta så beskrivs i rapporten hur skatteupplägg för utdelning fungerar och hur dessa sker medlemsstaterna emellan.

¹¹² Ibid, s. 224

¹¹³ Ibid, s. 225-226

¹¹⁴ Ibid, s. 235

¹¹⁵ SVT, Sverige kan ha förlorat miljarder i kontroversiella skatteupplägg, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/sverige-kan-ha-forlorat-miljarder-i-kontroversiella-skatteupplagg>, hämtad 2022-11-29

¹¹⁶ European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272, s. 7

¹¹⁷ Ibid, s. 7

ESMA:s undersökning visar att den stora majoriteten av medlemsstater implementerar uttag av källskatt på utdelning från inhemska källor, med en varierande skattesats mellan 7 – 30 %. Också omfattningen av staternas källskatteregler varierar från land till land, exempelvis vad gäller skattesubjekt.¹¹⁸

Trots att de flesta medlemsstaterna tar ut källskatt på utdelning, är det enbart ett fåtal nationella skattemyndigheter i länderna som anser att deras källskatteregler riskerar att utsättas för skatteundandraganden. De flesta stater anser att skyddsåtgärderna på plats i nationell lagstiftning är tillräckliga för att minimera risken för utdelningsbaserade källskatteupplägg. Gemensamt för de skyddsåtgärder som återfinns i medlemsstaternas nationella lagstiftning är att de är uppbyggda kring en tydlig identifiering av den aktieägare som har rätt till utdelning. Sådan identifiering uppnås dock på olika vis i de olika skattereglerna, exempelvis genom att utdelaren rapporterar alla mottagare av utdelning till skattemyndigheten (Estland), eller genom registrering av aktieägares uppgifter på skattecertifikaten som anger skattskyldighet (Cypern).¹¹⁹ Sverige har rapporterat att det saknas tecken som visar att kupongskattereglerna är måltavla för olika skatteundandraganden, men att det inte kategoriskt kan uteslutas att så är fallet. Enligt svenska skattemyndigheter är det faktum att det är utbetalaren av utdelningen som innehåller kupongskatt en sådan skyddsåtgärd som begränsar risken för oönskade skatteupplägg.¹²⁰

Medlemsstaterna samarbetar för att motverka missbruk på den europeiska finansmarknaden. De flesta länder har automatiserade övervakningssystem som analyserar transaktionsdata på marknaden och flaggar för transaktioner som potentiellt kan innebära missbruk. Varningarna från de automatiserade systemen följs upp av undersökningar med hjälp av annan tillgänglig information, både nationell och information given inom ramen för internationella samarbeten.¹²¹ På så vis kan potentiella missbruk upptäckas, utredas och lagföras. Det finns ett instrument skapat av EU på plats för marknadsmissbruk; Market Abuse Regulation (MAR).¹²² I Sverige ansvarar Finansinspektionen för tillämpning av MAR. Om kupongskatteundandraganden faller in under tillämpningen enligt svensk uppfattning är

¹¹⁸ Ibid, s. 14, p.46–47

¹¹⁹ Ibid, s. 15, p.53–54

¹²⁰ Ibid, s. 17, Table 1

¹²¹ Ibid, s. 22, p. 80–82

¹²² EU-parlamentet och rådets reglering 596/2014

oklart. Skatteuppläggen med kupongskatt uppges främst falla inom Skatteverkets utredningsområde, så länge inte MAR ska tillämpas. Var gränsen går anges inte.¹²³

3.3 Den svenska rätten om skatteflykt i kupongskatteavseende

Liksom nämndes kort i föregående avsnitt så är frågan om skatteflykt i förhållande till kupongskatt fortfarande relativt outvecklad i svensk rätt. Det finns dock både rättsutveckling och rättslig hantering av skatteflyktsfrågan som tål att tittas närmare på. I början av år 2015 genomfördes som ovan nämnt en förändring av EU:s moder-dotterbolagsdirektiv, som innebar att det infördes en skatteflyktsbestämmelse i direktivet. Med anledning av uppdateringen föreslogs även lagändringar i svensk lag, bland annat i kupongskattelagen.¹²⁴ Till en början lade Finansdepartementet fram ett förslag som innebar att skatteflyktslagen skulle vara tillämplig även på kupongskattens område och att bulvanregeln i kupongskattelagen skulle tas bort.¹²⁵ Efter omfattande kritik mot förslaget reviderades dock lagstiftningsåtgärderna i regeringens proposition. I stället föreslogs ett tillägg till bulvanregeln där det uttryckligen framgick att bestämmelsen även gällde utdelningsberättigade som omfattades av fjärde till nionde styckena om skattefrihetsgrunder i 4 § kupongskattelagen.¹²⁶ Detta förslag röstades sedermera igenom och en ändring i kupongskattelagen genomfördes.

I skälen för regeringens förslag uttalas bland annat följande. Det har inom ramen för lagstiftningsprojektet inte framkommit någon negativ kritik mot bulvanregeln. Remissinstanserna riktade kritik mot förslaget att utvidga skatteflyktslagens tillämplighet till att innefatta kupongskatt, eftersom detta skulle leda till bristande förutsebarhet och rättsosäkerhet. Regeringen motsätter sig kritiken och menar att rekvisiten för att tillämpa bulvanregeln inte är tydligare än rekvisiten för tillämpning av skatteflyktslagen.¹²⁷ I praktiken kringgås skattskyldigheten för kupongskatt genom att personen som vill uppnå en skattefördel

¹²³ European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272, s. 25, Table 3

¹²⁴ Prop. 2015/16:14, s. 1

¹²⁵ Kleist, David, Nya bestämmelser mot skatteflykt i fråga om kupongskatt - ett lagförslag som kan få omfattande konsekvenser, InfoTorg Juridik, 2015-04-30, <https://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/praktikerartiklar/article214823.ece>, hämtad 2022-12-05

¹²⁶ Prop. 2015/16:14, s. 35

¹²⁷ Ibid, s. 39

placerar en bulvan i sitt ställe. Denne tar emot utdelning och betalar sedan ersättning till den ursprunglige skattskyldige.¹²⁸

Bulvanregeln har funnits länge och är tillämplig både på obegränsat skattskyldiga och begränsat skattskyldiga bulvaner. Vid tillämpning av regeln är det alltid en fråga om beskattning av utdelningen som bulvanen, för annans räkning, har tagit emot. Skulle skatteflyktslagen tillämpas även på kupongskatteområdet uppstår tillämpningsfrågor i förhållande till de skatteavtal som Sverige ingått med andra länder. Det är oklart om utdelningsersättningen som den ursprunglige skattskyldige tar emot av bulvanen kan klassificeras som en utdelning enligt skatteavtal. Om så inte är fallet finns risk för att källskatt på utdelningen som tilläts enligt skatteavtal inte kan tas ut på utdelningsersättningen. Det är därmed en mindre risk för att skatteavtal helt förhindrar svensk beskattning vid beskattning av utdelning om bulvanregeln tillämpas, än om skatteflyktslagen skulle vara tillämplig på området för kupongskatt.¹²⁹

3.3.1 Doktrin

David Kleist har i en artikel i Svensk Skattetidning kommenterat regeringens lagstiftningsförslag.¹³⁰ Kleist tar upp regeringens uttalande i propositionen om att skatteflykt i praktiken inte kan avse något annat missbruk av de regler som föranlett förändringsförslaget än att en bulvan håller värdepapper för en annan person som därmed får en skatteförmån. Regeringen uttalar därtill, påpekar Kleist, att en person som inte är skattskyldig enligt kupongskattelagens huvudregel, men innehar aktier på sådant vis att villkoren i skatteflyktsbestämmelsen i direktivet (som ligger till grund för propositionen) är uppfyllda, också alltid anses skattskyldig enligt bulvanregeln. Detta eftersom annan därigenom obehörigen befrias från kupongskatt. Kleist anser att regeringens uttalanden i dessa avseenden är tämligen långtgående och saknar konkret stöd.¹³¹

Kleist sammanfattar sin analys av regeringens förslag genom att konstatera att den förändring som föreslås innebär att den svenska implementeringen av skatteflyktsbestämmelserna i

¹²⁸ Ibid, s. 40

¹²⁹ Ibid, s.40

¹³⁰ Kleist, David, Implementering av nya skatteflyktsbestämmelser i moder-dotterbolagsdirektivet – regeringen lägger fram reviderat förslag, Svensk Skattetidning 2015, s. 665

¹³¹ Ibid, avsnitt 2.2

moder-dotterbolagsdirektivet får begränsad betydelse för skattskyldiga. En stor del av osäkerheten vid beskattning som hade uppkommit med ett bredare angreppssätt undviks också menar han. Det är i Kleists mening möjligt att införlivandet av ändringsdirektivets skatteflyktsregel i kupongskattelagen inte är att anse som fullt tillräckligt för att Sveriges EU-åtagande ska anses uppfyllt. En alternativ möjlighet är att regeringens förslag innebär en direktivkonform tolkning som ger bulvanregeln ett utvidgat tillämpningsområde. Oavsett vad som gäller så kommer lagstiftningsförslaget hantering av skatteflyktsbestämmelserna ge upphov till många frågor framöver enligt Kleist.¹³²

Ytterligare behandling av förändringen av bulvanregeln står Maria Fritz för i sin avhandling om förbudet mot rättsmissbruk i EU-rätten.¹³³ Fritz kommenterar skillnaderna i regeringens förslag och den bakomliggande promemorian. I den bakomliggande promemorian konstaterades nämligen att bulvanregeln inte kan anses omfatta ändringsdirektivets skatteflyktsregel av två huvudsakliga skäl. Dels ansågs bulvanregeln inte gälla generellt utan avser en viss specifik kringgåendesituation, dels avser direktivets skatteflyktsregel beskatta den som hade varit skattskyldig om kringgåendet inte hade ägt rum, till skillnad från bulvanregeln i kupongskattelagen som avser beskatta bulvanen. Promemorians ståndpunkt till trots, kom regeringen fram till att bulvanregeln visst återspeglade det syfte som eftersträvades med anti-missbruksklausulen.

Fritz är av åsikten att bulvanregeln, även med preciseringen av regelns omfattning som infördes, knappast kan anses utgöra ett korrekt införlivande av anti-missbruksklausulen i ändringsdirektivet. Enligt Fritz eftersträvade EU att samtliga länder skulle införa rekvisit gemensamma för hela EU för när missbruk föreligger. Så har inte skett. Bulvanregeln är i stället i Fritz mening en lagstadgad inskränkning av anti-missbruksklausulen, vilket hon anser är en flagrant införlivningsmiss.¹³⁴

3.3.2 Förhandsbesked som berör skatteflykt i kupongskatteavseende

¹³² Ibid, avsnitt 3

¹³³ Fritz, Maria, Förbudet mot rättsmissbruk i EU-rätten: En förändrad avvägning mellan rättssäkerhet och rättvisa i den svenska skatterätten, 2020, Doktorsavhandling, Ekonomihögskolan, Lunds universitet

¹³⁴ Ibid, s. 358–359

Möjligheten att ansöka om förhandsbesked om kupongskatt infördes i samband med förändringarna i kupongskattelagen med anledning av moder-dotterbolagsdirektivet.¹³⁵ Förhandsbesked på kupongskatteområdet, och särskilt som avser skatteflykt, är därför också de relativt få. Det finns dock två förhandsbesked som behandlar ämnet och som trots brist på avgöranden från HFD kan belysa frågan om skatteflykt avseende kupongskatt.

I ett förhandsbesked från 2017¹³⁶ har Skatterättsnämnden ansett att bulvanregeln inte är tillämplig på utdelningar som lämnats från svenska aktiebolag till ett moderbolag i ett annat EU-land. Förutsättningarna för beskedet var följande. En fysisk person (A) överlät samtliga aktier i två koncernbolag till sitt holdingbolag (X) med säte på Malta. X verksamhet bestod i att äga och förvalta dotterbolags aktier, liksom förvalta de likvida medel som tillfördes X genom årliga aktieutdelningar från dotterbolagen. Själva förvaltningen av kapitalet utfördes inte av X utan av en luxemburgsk bank genom diskretionärt förvaltningsuppdrag. För skötsel av praktiska och formella åtaganden för X hade A därtill anlitat ett servicebolag på Malta. X skulle komma att dela ut fritt kapital till A. Utdelningarna från koncernbolagen skulle inte vidareutdelas under samma räkenskapsår, men möjligtvis under påföljande år. A var bosatt och hade skatterättslig hemvist i Portugal, vilket innebar att aktieutdelningar från X var undantagna från beskattning i hemviststaten. A var också obegränsat skattskyldig i Sverige med anledning av väsentlig anknytning. Frågan ställdes till Skatterättsnämnden om kupongskatt skulle innehållas på beslutade utdelningar 2016–2019 från de svenska koncernbolagen till X.

Skatterättsnämnden inleder sin bedömning med att konstatera att det saknas en klagande definition av bulvanregelns rekvisit ”obehörigen” i lagtext eller förarbeten. Det bör därmed, enligt nämnden, göras en tolkning av bestämmelsen mot bakgrund av moder-dotterbolagsdirektivets skatteflyktsbestämmelse (anti-missbruksklausulen). Om rekvisiten i anti-missbruksklausulen är uppfyllda bör den fysiska eller juridiska person som innehar aktierna anses skattskyldig enligt bulvanregeln, eftersom det innebär att obehörighetsrekvisitet därmed är uppfyllt.¹³⁷ Skatterättsnämnden bedömer mot bakgrund av förutsättningarna i ärendet att inget bulvanförhållande föreligger. Arrangemanget med de olika bolagen anses inte vara ett sådant som anti-missbruksklausulen i direktivet avser träffa.

¹³⁵ Prop. 2015/16:14, s. 43

¹³⁶ Skatterättsnämndens beslut 36–16/D

¹³⁷ Se Skatterättsnämndens bedömning i 36-16/D

Förhandsbeskedet avvisades senare av Högsta förvaltningsdomstolen eftersom förutsättningarna i ärendet ansågs otillräckliga. Beslutet har därför inte medfört ett egentligt förtydligande av bulvanregelns tillämpning. Finansdepartementet menar dock att utgången i förhandsbeskedet tydligt visar på bulvanregelns brister.¹³⁸ Enligt dem är omständigheterna i ärendet ett typexempel på arrangemang som inte ska beviljas förmånerna i moderdotterbolagsdirektivet. Trots regeringens uttalanden om att direktivets anti-missbruksklausul är implementerad genom bulvanregeln så kunde arrangemanget enligt Skatterättsnämndens bedömning inte angripas med stöd av densamma. Finansdepartementet anser att bristerna i bulvanregelns tillämplighet som framkommer i beslutet från Skatterättsnämnden förtjänas att tas på allvar.¹³⁹

Det andra förhandsbeskedet som behandlar bulvanregeln i kupongskattelagen meddelades 2018.¹⁴⁰ Omständigheterna till grund för beskedet var sådana att bolaget X AB (X) var en av aktieägarna i det multinationella bolaget Y (Y) och den enda ägaren till dotterbolaget Z AB (Z). Mot en engångssumma samt en löpande förvaltningsavgift från övriga aktieägare hade X åtagit sig att sköta administrationen av ett nystartat incitamentsprogram i Y dit upp till tio procent av aktierna i Y skulle allokeras. I samband med administrationen av incitamentsprogrammet skulle X också etablera en särskild bolagsstruktur för de anställdas investeringar. Därför bildades dotterbolaget Z. Aktierna i Y som allokerades i incitamentsprogrammet skulle ägas av Z. De anställda skulle erbjudas att köpa aktier i Z och därmed bli indirekta ägare i Y. Därtill följde en mängd omständigheter rörande de iblandade bolagen. Frågan som riktades till Skatterättsnämnden var om utdelning från dotterbolaget Z till moderbolaget X var skattepliktig på grund av bulvanregeln. Frågan ställdes också om utdelning från Z till övriga aktieägare i Y även den omfattades av bulvanregeln och därmed skulle beskattas enligt kupongskattelagen.

Skatterättsnämnden konstaterade i ärendet att den struktur som skapats inte bedömdes huvudsakligen motiverad av att sänka källskattekostnaderna för vissa utländska ägare i det multinationella bolaget Y. Ekonomiska och andra effekter för incitamentsprogrammet hade också spelat in. Vidare ansåg Skatterättsnämnden att vinstutdelningen i sammanhanget inte

¹³⁸ Ds 2020:10, s. 282

¹³⁹ Ibid, s. 283

¹⁴⁰ Skatterättsnämndens beslut 64-17/D

heller kunde betraktas som en utdelningsförmån utan snarare en ersättning för framtida kapitalvinst. Under sådana förhållanden var obehörighetsrekvisitet i bulvanregeln inte uppfyllt enligt Skatterättsnämndens mening.¹⁴¹

4. Förslaget om en uppdatering av kupongskattesystemet

Det har vid flera tidigare tillfällen i den här framställningen nämnts att ett lagstiftningsarbete för en uppdatering av reglerna på kupongskattelagens område är pågående. Arbetet resulterade i att Finansdepartementet publicerade en promemoria i april 2020¹⁴² där det föreslogs att ett nytt regelverk skulle införas och ersätta kupongskattelagen. Den nya lagen skulle i stället benämnas som lag om källskatt på utdelning. Efter en remissomgång och viss omarbetning publicerade Finansdepartementet en uppdaterad version av promemorian, ett utkast till lagrådsremiss (utkastet)¹⁴³, i juni 2022.

Utkastet till lagrådsremiss föreslår, liksom sin föregångare departementspromemorian, att kupongskattelagen upphävs och ersätts med en ny lag om källskatt på utdelning.¹⁴⁴ Förslagets huvuddrag ser ut som följer. Källskatt på utdelning ska vara en statlig skatt. Skattesatsen för källskatt ska liksom för kupongskatt ligga på 30 procent på utdelning från svenskt aktiebolag m.fl. och skattskyldig är den som är begränsat skattskyldig i Sverige och som har rätt till utdelningen vid utdelningstillfället. Det kommer införas ett krav på uppgifter på individnivå, vilket möjliggörs genom införandet av ett system med så kallade godkända mellanhänder. Som utgångspunkt ska skatteförfarandelagen gälla för källskatt på utdelning och det är huvudsakligen utdelande bolag eller godkänd mellanhand som ska dra av källskatt. Tillämpningsområdet för skatteflyktslagen ska utvidgas till att omfatta också källskatt på utdelning.¹⁴⁵

Några särskilda delar av förslaget, av vikt för frågan om skatteundandraganden, ska i det fortsatta belysas.

¹⁴¹ Se Skatterättsnämndens bedömning, fråga 1

¹⁴² Ds 2020:10

¹⁴³ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss

¹⁴⁴ Ibid, s.1

¹⁴⁵ Ibid, s. 1

4.1 Utdelningsberättigad enligt lagen om källskatt på utdelning

Den ursprungliga promemorian från Finansdepartementet innehåller en omfattande diskussion kring begreppet utdelningsberättigad i kupongskattelagen. Begreppet ska i den nya lagen ersättas med formuleringen ”den som har rätt till utdelningen”. Slutsatsen i promemorian var att definitionen av vem som har rätt till utdelning behöver ligga närmre den internationella innebörden av begreppet, det så kallade beneficial owner-begreppet. Detta skulle enligt promemorian innebära en utgångspunkt i ett formellt aktieäggande vid bedömning, men där det därefter bedöms om utdelningsmottagaren själv kan anses förfoga över utdelningen, eller exempelvis ska betala den vidare. I sådant fall skulle den verkliga mottagaren av utdelningen, exempelvis en långgivare av aktier som mottar utdelningsersättning vid aktielån, anses vara den som är utdelningsberättigad.¹⁴⁶

Efter omfattande kritik i remissvaren till departementspromemorian, frångicks dock genom utkastet till lagrådsremiss förslaget om att ge begreppet ”den som har rätt till utdelningen” en annan innebörd. I utkastet föreslås förvisso att omformuleringen ska behållas, men utkastet tar avstånd från att föra begreppet närmare den internationella innebörden av beneficial owner. Utkastet bedömer att det finns fog för kritiken i remissvaren att det i praktiken blir svårt för utdelande bolag, alternativt godkända mellanhänder, att hämta in den information som krävs för att avgöra vem som är skyldig att utge skatt enligt promemorians förslag. Det är enligt utkastet viktigt att regler utformas på ett tydligt och rättssäkert sätt, liksom att de är praktiskt möjliga att tillämpa.¹⁴⁷ Mot bakgrund av den framförda kritiken bedöms det inte möjligt att gå vidare med promemorians förslag.

I utkastet föreslås i stället en annan innebörd av begreppet ”den som har rätt till utdelningen”. Uttrycket ska ges samma innebörd som det har i 42 kap 12 § IL, där formuleringen är densamma. Obegränsat och begränsat skattskyldiga behandlas därmed på samma sätt när det gäller att avgöra vem som har rätt till utdelning. En sådan ordning stöds av rättsfallet HFD 2018 ref. 11, där det framgår att ingen skillnad finns mellan den som har rätt till utdelningen enligt IL och den som är utdelningsberättigad enligt kupongskattelagen. I båda fallen är det den verkliga aktieägaren som avses och inte den formella. Utgångspunkten vid bedömningen

¹⁴⁶ Ds 2020:10, s. 97–100

¹⁴⁷ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 67

av vem som har rätt till utdelningen bör enligt utkastet, liksom är fallet idag, vara den som civilrättsligt har rätt till utdelningen.¹⁴⁸

4.2 Uppgifter på individnivå

En stor förändring som föreslås i utkastet till lagrådsremiss är att hårdare regler införs vad gäller uppgiftslämning på individnivå om de som har rätt till utdelning. I utkastet framkommer att det i dagsläget finns skillnader mellan de regler som gäller för uppgiftslämning vid kupongskatt och hur det faktiskt fungerar i praktiken. Enligt nu gällande regler så ska uppgifter om utdelningsbelopp och skattebelopp för varje skattskyldig lämnas.¹⁴⁹ I praktiken tillåter dock Skatteverket att utdelande part redovisar poolad data, ett begrepp vars innebörd förklaras ovan. Utkastet framhåller att den nuvarande ordningen är uppenbart otillfredsställande ur ett rättssäkerhetsperspektiv. System med poolad uppgiftsdata ger inte adekvat underlag för en tillräcklig kontroll av källskatt på utdelning. Enligt utkastet medför förfarandet att skattesystemet riskerar utsättas för fusk, bedrägerier och andra felaktigheter i en omfattning som är svår att kartlägga.¹⁵⁰

Utkastet lyfter därefter att andra länder i Europa har utsatts för omfattande cum/ex-bedrägerier, vilka syftar till att utnyttja brister i återbetalningssystemen för skatt. Ett införande av krav på uppgifter på individnivå innebär enligt utkastet att det svenska systemets motståndskraft mot sådana bedrägerier ökar. I och med den gränsöverskridande finansiella rapportering som redan sker idag, anser utkastet att banker och andra mellanled har förutsättningar för att tillgodose uppgiftskravet på individnivå.¹⁵¹

För att det ska bli möjligt att upprätthålla ett system med uppgifter på individnivå, men samtidigt göra direktnedsättningar av skatt möjligt, så föreslås det i utkastet till lagrådsremiss att den nuvarande kretsen av aktörer ansvariga för hantering av kupongskatt kompletteras. Det sker genom att ett system med godkända mellanhänder införs. En mellanhand kan sköta skatteavdrag, skatteinbetalning och lämna skattedeklaration för andras räkning. Med beaktande av de uppgifter en mellanhand kan utföra anser utkastet att denne måste godkännas

¹⁴⁸ Ibid, s. 67–68

¹⁴⁹ Ibid, s. 60

¹⁵⁰ Ibid, s. 61

¹⁵¹ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 61

av Skatteverket. Systemet är nödvändigt för uppgiftslämningen på individnivå eftersom den mellanhand som är närmast den skattskyldige i en mellanhandskedja har bäst kännedom om den skattskyldige och därför bäst möjlighet att utge uppgifter på individnivå. Utkastet föreslår att bestämmelser om godkända mellanhänder införs i skatteförfarandelagen.¹⁵²

4.3 Skatteflyktsbestämmelser för källskatt på utdelning

4.3.1 En ny skatteflyktsbestämmelse ska införas i lag om källskatt på utdelning

I utkastet till lagrådsremiss framhålls att en angelägen del av lagstiftningsprojektet är att införa ett effektivt hinder mot skatteundandraganden. Frågan är inte ny i lagstiftningssammanhang, vilket utkastet lyfter. Både i tidigare arbete med uppdatering av bulvanregeln, och i departementspromemorian som föregick utkastet, har förslag framförts om att slopa skatteflyktsbestämmelsen (bulvanregeln) i kupongskattelagen och i stället låta skatteflyktslagen vara tillämplig även på kupongskatteområdet.¹⁵³ I föregångaren¹⁵⁴ till det nu behandlade utkastet föreslås utöver förändringen också införandet av en regel om särskild skattskyldighet i vissa fall. Regelns innebörd föreslogs i promemorian vara att den som mottagit utdelning utan att vara ”beneficial owner” ska beskattas för utdelningen, förutsatt att det vid huvudregeln om skattskyldighets tillämpning inte blir någon utdelningsbeskattning i Sverige. I utkastet till lagrådsremiss behandlas både utformningen av en särskild skatteflyktsregel och skatteflyktslagens omfattning i förhållande till källskatt på utdelning.

Utkastet konstaterar att skatteflyktslagens tillämplighet på kupongskattelagens område är en omdebatterad fråga. Det anförs dock att den nya lagen om källskatt på utdelning bör innehålla en uttrycklig skatteflyktsregel, eftersom det är en fördel att så tydligt och direkt som möjligt i den nya lagen reglera beskattningen av sådana skatteundandraganden som idag är kända.¹⁵⁵ För att vara effektiv måste regeln enligt utkastet överensstämma med både EU-rätt och ingångna skatteavtal. Den i promemorian föreslagna särskilda skatteflyktsregeln är inte förenlig med de för Sverige gällande skatteavtalen. I utkastet föreslås därför ett nytt regelförslag. Förslaget har följande formulering:

¹⁵² Ibid, s.61

¹⁵³ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 231, med hänvisning till Finansdepartementets promemorior Fi2015/02314 och Ds 2020:10

¹⁵⁴ Ds 2020:10

¹⁵⁵ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 237

”Skattskyldig är den som är obegränsat skattskyldig och som har rätt till utdelningen vid utdelningstillfället, om denna rätt är en följd av ett förfarande som till övervägande del syftar till att uppnå en obehörig skatteförmån avseende källskatt på utdelning. De undantag från skattskyldighet som anges i lagen om källskatt på utdelning, gäller inte om rätten till utdelningen följer av ett sådant förfarande.”¹⁵⁶

Regelns rättsföljd föreslås förbli densamma som den nuvarande bulvanregelns, det vill säga att den som har rätt till utdelningen beskattas oaktat om denne på annan grund är skattskyldig för källskatt på utdelning. Obehörighetsrekvisitet som idag finns i bulvanregeln i kupongskattelagen behålls i den nya lagen om källskatt på utdelning. I utkastet uttalas att diskussion kring rekvisitet i tidigare lagstiftningsutredningar kan tjäna som tolkningsunderlag även för den nu föreslagna regeln.¹⁵⁷ Det har då uttalats att ett förfarande kan anses som obehörigt om det är ett resultat av transaktioner uppgjorda på förhand där den affärsmässiga risken avtalats bort, och genomförs med det övervägande skälet att vinna skatteförmån.¹⁵⁸

I fråga om utkastets förslag i förhållande till moder- och dotterbolagsdirektivet framhålls att medlemsstaterna har en skyldighet att se till att EU-rättsliga regler och principer får genomslag i den nationella rätten. EU-rättsligt gäller att skatteflyktsregler måste beakta giltiga kommersiella skäl för skatterättsliga förfaranden, för att inte riskera inskränka de fria rörligheterna i EU-fördraget. Utkastet konstaterar därför att en skatteförmån vars uppkomst grundas på ett förfarande som saknar giltiga kommersiella skäl ska anses obehörigt. Detsamma gäller om en skattskyldig på ett konstlat sätt konstruerar omständigheter som krävs för att beviljas en förmån, med enda syftet att beviljas den aktuella förmånen.¹⁵⁹

Vad gäller rekvisitet ”till övervägande del” i utkastets förslag så framgår i utredningen att den erhållna skatteförmånen vid en objektiv analys ska väga tyngre än samtliga andra skäl för förfarandet tillsammans. Det behöver dock inte innebära att skatteförmånen är det enda skälet för förfarandet. Ett liknande rekvisit återfinns i skatteflyktslagen. Avseende bevisbördan för tillämpligheten av den nya skatteflyktsregeln framför utkastet att denna i första hand ligger

¹⁵⁶ Ibid, s. 235

¹⁵⁷ Ibid, s. 238

¹⁵⁸ SOU 1999:79 s. 182

¹⁵⁹ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 239

hos Skatteverket. Skatteverket har därmed enligt utkastet att visa att rätten till utdelning följer av ett förfarande som till övervägande del syftar till att uppnå obehörig skatteförmån för källskatt på utdelning.¹⁶⁰

4.3.1.1 Skatteflyktsregelns tillämpning på cum/cum-upplägg

Utkastet till lagrådsremiss innehåller tillämpningsexempel för att tydliggöra innebörden av den nya skatteflyktsregeln i lag om källskatt på utdelning. Ett exempel som adresseras är tillämpningen vid cum/cum-upplägg, vilka har förklarats i det föregående.¹⁶¹ Utkastet refererar till den behandling i rätten som har skett av aktielån i skatteundandragande syfte¹⁶² och menar att det därmed är bevisat att kupongskatt idag kan tas ut med stöd av bulvanregeln vid cum/cum-upplägg. Även den nya skatteflyktsbestämmelsen, menar utkastet, bör effektivt förhindra skatteundandraganden i form av aktielån vid cum/cum-upplägg.¹⁶³ Det framförs uttryckligen i utkastet att ett aktielån som sker i syfte att hålla aktierna över utdelningstillfället, lyfta utdelningen och sedan återlämna aktierna tillsammans med utdelningsersättning, och som sker för att slippa betala källskatt, alternativt betala lägre källskatt på utdelningen, är ett exempel på förfarande som till övervägande del syftar till att uppnå en obehörig skatteförmån.¹⁶⁴

4.3.2 En utvidgning av skatteflyktslagens tillämpningsområde

I utkastet föreslås, utöver den nya skatteflyktsregeln, att skatteflyktslagens tillämpningsområde utvidgas till att omfatta fastställande av underlag för att ta ut källskatt på utdelning.¹⁶⁵ De huvudsakliga skälen för utvidgningen är att skatteflyktslagen kan träffa andra scenarion än de som träffas av den nya skatteflyktsbestämmelsen. Det kan enligt utkastet exempelvis finnas förfaranden där det blir aktuellt att pröva frågor om både källskatt på utdelning och inkomstbeskattning i samma sammanhang, vilket går enligt skatteflyktslagen. Det kan också finnas en fördel med att på källskatteområdet ha tillgång till de alternativa rättsföljder som skatteflyktslagen anvisar, exempelvis för att möjliggöra beskattning av den

¹⁶⁰ Ibid, s. 239

¹⁶¹ Se avsnitt 3.2.1 ovan

¹⁶² Även den redogjord för ovan, avsnitt 2.2.1

¹⁶³ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 240

¹⁶⁴ Ibid, s. 241

¹⁶⁵ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 246

som bedöms vara beneficial owner enligt ett skatteavtal. Utkastet framhåller därtill att det finns principiella skäl för att skatteflyktslagen ska omfatta även källskatt på utdelning. Det eftersom skatteflyktslagen idag gäller på området kommunal och statlig inkomstkatt, och lag om källskatt på utdelning ersätter den statliga inkomstkatten för den som är begränsat skattskyldig i Sverige.¹⁶⁶

Utkastet till lagrådsremiss konstaterar att skatteflyktslagens tillämpning på källskatt på utdelning inte står i strid med vare sig EU-rätt eller ingångna skatteavtal. Det poängteras dock att det är viktigt att lagen vid tillämpning tolkas i enlighet med de EU-regler och skatteavtal som gäller i förhållande till den svenska källskatten på utdelning.¹⁶⁷

4.4 Remissvaren på utkastet

Efter en första remissrunda och revidering av Finansdepartementets ursprungliga lagstiftningsförslag så publicerades utkastet till lagrådsremiss i juni 2022. Utkastet skickades också det i väg för en remissomgång med sista svarsdag den 7 oktober 2022. Flera aktörer som beretts möjlighet att yttra sig inkom med synpunkter. De delar av remissvaren som är relevanta för den här framställningen ska närmare redogöras för.

4.4.1 Skatteverket

Skatteverket tillstyrker genomförandet av en lagändring som helhet, men har vissa synpunkter på utkastets innehåll.¹⁶⁸ De framhåller att det är särskilt viktigt att det klart framgår vem som omfattas av den särskilda skattskyldigheten i den nya skatteflyktsbestämmelsen.¹⁶⁹

Skatteverkets hållning är att det tydligt borde framgå i den nya bestämmelsen att också begränsat skattskyldiga, eller inte obegränsat skattskyldiga, omfattas av den särskilda skattskyldigheten i bestämmelsen. Det borde inte enbart framgå av lagmotiven.

Skatteverket önskar också ett förtydligande av betydelsen av utländsk rätt för skattskyldigheten. Det behandlas i utkastet hur begreppet ”den som har rätt till utdelningen”

¹⁶⁶ Ibid, s. 247

¹⁶⁷ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 248–251

¹⁶⁸ Skatteverkets remissvar m.m., Utkast till lagrådsremiss ny källskatt på utdelning, 2022-10-03, dnr 8-1746458

¹⁶⁹ Ibid, avsnitt 1

förhåller sig till uttrycket beneficial owner.¹⁷⁰ Verket anser att uttalandena i utkastet är för kategoriska i relation till svensk rättspraxis. Utfallet av de avgöranden som behandlar frågan om vem som är utdelningsberättigad spretar. Utkastet har hänvisat till rättsfallen HFD 2018 ref. 11 och HFD 2020 ref. 68 och menat att den som bedömdes ha rätt till utdelningen också var den som enligt anglosaxisk rätt var beneficial owner. Därför, menar utkastet, bör den som har rätt till utdelningen enligt lagen om källskatt på utdelning, i det fall det finns en beneficial owner och en annan legal owner, vara densamma som den som är beneficial owner enligt anglosaxisk rätt. Skatteverket håller inte med utkastet i denna slutsats. Enligt deras uppfattning så bedömde inte Högsta förvaltningsdomstolen i HFD 2018 ref. 11 om den utdelningsberättigade var beneficial owner enligt utländsk rätt. Domen är en tillämpning av svensk civilrätt och inte av anglosaxisk rätt.¹⁷¹

I Skatteverkets mening saknar begreppet beneficial owner en klar definition i svensk skatterätt. Begreppet är inte heller harmoniserat i de länder som har en anglosaxisk rättstradition och om tolkningen av begreppet ska hämtas direkt ur den anglosaxiska rätten så är det oklart vilken tolkning som ska användas. Skatteverket konstaterar att det är olyckligt om den grundläggande frågan om skattskyldighet kan komma att avgöras av om någon enligt utländsk rätt ska anses som beneficial owner i det landet. Skattskyldigheten bör, menar Skatteverket, även fortsatt avgöras genom en civilrättslig bedömning av vem som har rätt till utdelningen.

4.4.2 Sveriges Advokatsamfund

Sveriges Advokatsamfund (Advokatsamfundet) tillstyrker även de utkastets lagförslag, från att tidigare ha avstyrkt den föregående promemorians lagförslag som de ansåg innehöll ett flertal brister och oklarheter. De kommenterar de ändringar som har gjorts i förhållande till innebörden av begreppet ”den som har rätt till utdelning”. Advokatsamfundet välkomnar utkastets förtydligande om begreppets relation till beneficial owner. I utkastet framgår enligt samfundet att de båda begreppen ska ha samma innebörd så långt detta är möjligt med hänsyn till svensk civilrätt. Enligt Advokatsamfundets bedömning borde de situationer där svensk

¹⁷⁰ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 69

¹⁷¹ Skatteverkets remissvar, avsnitt 2.4

civilrätt skulle förhindra att begreppet ”den som har rätt till utdelningen” ges samma innebörd som begreppet beneficial owner vara mycket sällan förekommande.¹⁷²

Advokatsamfundet kommenterar också utkastets uttalanden avseende aktielån. Det välkomnas att det bedöms vara låntagaren som är den som har rätt till utdelningen. Det bedöms dock vara en brist att det inte tydligt framgår om utdelningsersättningar vid aktielån ska beskattas så som en utdelning. I ljuset av det ändrade synsättet när det gäller vem som är skattskyldig vid aktielån så utgår Advokatsamfundet ifrån att utdelningsersättningar inte är att se som utdelning och att de därmed inte är skattepliktiga enligt lagförslaget. Utöver tydliga uttalanden om utdelningsersättning saknas enligt Advokatsamfundet vägledning i utkastet om hur andra vanliga transaktioner med ekonomiska effekter som liknar utdelningsersättning (t.ex. Total Return Swaps eller Futures) ska bedömas.¹⁷³

4.4.3 Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad

Liksom Advokatsamfundet riktade Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad (Föreningarna) skarp kritik mot det ursprungliga lagstiftningsförslaget i föregångaren till utkastet. Föreningarna ser positivt på de justeringar som skett i utkastet, men vidhåller sin kanske allvarligaste kritik mot det ursprungliga förslaget; utkastet beaktar inte hur hantering av källskatt praktiskt hanteras idag, varken i Sverige eller något annat land.¹⁷⁴ Föreningarna avstyrker lagstiftningsförslaget mot bakgrund av den föreslagna modellen med godkända mellanhänder och råder regeringen att dra tillbaka lagförslaget. I stället bör regeringen aktivt verka för ett EU-gemensamt regelverk. Föreningarna lämnar följande synpunkter på systemet med godkända mellanhänder.

De noterade svenska aktier som i dagsläget ägs av utländska personer motsvarar cirka 40 procent av marknadsvärdet. Det är bara en bråkdel av det utländska ägandet som representeras av utländska personer som är direktkunder i svenska banker. Denna bråkdel består i huvudsak av fysiska personer, vanligen utflyttade svenskar. För den lilla gruppen medför utkastets

¹⁷² Sveriges Advokatsamfund, Remissvar, R-2022/1152, 2022-10-07, https://www.advokatsamfundet.se/globalassets/advokatsamfundet_sv/remissvar/utkast_till_lagratsremiss_ny_lag_om_kallskatt_pa_utdelning.pdf, hämtad 2022-12-05

¹⁷³ Ibid

¹⁷⁴ Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad, Remissyttrande, 2022/06/003, 2022-10-06, <https://www.swedishbankers.se/media/5423/f221006y.pdf>, hämtad 2022-12-05

förslag inga större problem. För den stora majoriteten utländska ägare som saknar denna koppling är situationen dock en annan. Majoriteten håller sina aktier via icke-svenska intermediärer som i huvudsak är större utländska banker. Enligt utkastet ska dessa icke-svenska intermediärer agera godkända mellanhänder. Uppskattningsvis finns det ett par hundra utländska parter som agerar i förhållande till den svenska värdepappersmarknaden. I princip krävs, i enlighet med utkastets förslag, att samtliga dessa parter ansöker om att bli godkända mellanhänder och agerar fullt ut som sådana, för att nuvarande nivå av direktbetsättning vid källskatt på utdelning ska kunna upprätthållas.¹⁷⁵

Till skillnad från vad utkastet anför så är Föreningarnas bedömning att det föreslagna upplägget med godkända mellanhänder kan förväntas leda till en drastisk minskning av antalet direktbetsättningar och en motsvarande ökning av antalet ansökningar om återbetalning av skatt. Utkastets föreslagna system är alldeles för komplicerat och administrativt betungande. Att agera som godkänd mellanhand kommer medföra stora kostnader och betydande risker och kräver dessutom en omfattande kunskap om svensk lagstiftning som utländska intermediärer inte besitter i dagsläget. Föreningarna bedömer att genomförande av förslaget innebär en risk för att det utländska intresset för att investera i svenska noterade bolag kan minska, vilket leder till negativa konsekvenser för svenskt näringsliv och i förlängningen svensk ekonomi.¹⁷⁶

4.4.4 FAR

Också FAR avstyrker att utkastet läggs till grund för ny lagstiftning. FAR anser att det presenterade lagförslaget innehåller flertalet brister och flera frågor som kräver djupare analys innan förslaget kan ligga till grund för ny lagstiftning.¹⁷⁷

FAR motsätter sig den i utkastet föreslagna ordningen att det införs dubbla skatteflyktsbestämmelser för att motverka icke önskvärda skatteundandraganden vid utdelningar till begränsat skattskyldiga. Prövningen i den särskilda skatteflyktsbestämmelsen i lag om källskatt på utdelning motsvarar i stor utsträckning prövningen enligt

¹⁷⁵ Ibid

¹⁷⁶ Ibid

¹⁷⁷ FAR, Remiss: Utkast till lagrådsremiss – Ny lag om källskatt på utdelning (Fi 2022/01841), 2022-10-07, <https://www.regeringen.se/4a84fc/contentassets/66cc5b33f3e3400d9bb0614f13585d45/far.pdf>, hämtad 2022-12-05

skatteflyktlagen, trots att benämningen av de särskilda villkoren skiljer något åt. I praktiken, menar FAR, kommer det dock att vara fråga om en mycket likartad prövning. I praktisk rättstillämpning så riskerar den dubbla prövningen att skapa rättsosäkerhet, förvirring och tungrodda processer. Dessutom är instansordningen olika för prövningen enligt de olika lagarna vilket skapar ytterligare oklarheter för skattskyldiga, domstolar och Skatteverket. Det ska enligt FAR poängteras att de skattskyldiga för källskatt på utdelning är hemmahörande i utlandet och har begränsad erfarenhet av svensk lag.¹⁷⁸

FAR anför vidare att även om prövningen enligt de båda skatteflyktsbestämmelserna i praktiken är mycket likartad så kan de skilda regelverken komma att skapa rättspraxis som skiljer sig åt i någon mån. Det skapar ytterligare osäkerhet vid rättstillämpning. Att införa parallella och dubbla skatteflyktsbestämmelser som kan träffa en och samma utdelning innebär sammantaget en sådan rättsosäkerhet för de skattskyldiga att utkastets förslag enligt FAR är oacceptabelt. Prövningen av eventuell skatteflykt bör begränsas till ett regelverk. Det är också viktigt att rekvisiten i skatteflyktsregler för källskatt på utdelning ses över så att de är förenliga med EU-rätt och skatteavtal. För att de svenska internationella företagen ska kunna attrahera riskvilligt kapital på den globala kapitalmarknaden anser FAR att det är viktigt att lag om källskatt på utdelning är tydlig och förutsägbar både vad gäller materiella regler, förfarande och villkoren för när materiella regler kan åsidosättas genom tillämpning av skatteflyktsbestämmelser.¹⁷⁹

5. Avslutande diskussion

5.1 Kupongskatten idag: Ett system med hög skattesats men låg säkerhet?

Kupongskatt tas ut med 30% av utdelningsbeloppet. Det har under arbetets gång uppdagats att skattesatsen för källskatt på utdelning varierar mellan 7–30 procent i de europeiska länderna, för de länder som alls tar ut sådan skatt.¹⁸⁰ Samtidigt saknas i allt väsentligt exempel på bulvanregelns tillämpning, framför allt i prejudicerande avgöranden men också i underrätter och hos myndigheter. Det påtalas i både förarbeten och doktrin att bulvanregeln anses

¹⁷⁸ Ibid

¹⁷⁹ Ibid

¹⁸⁰ ESMA, Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, s. 14

svårtillämpad, om än sällan tillämpad också på grund av regelns avskräckande effekt.¹⁸¹ Mot bakgrund av vad granskningar på både nationellt och europeiskt plan visar vad gäller förekomsten av skatteundandraganden av kupongskatt, så kan det dock ifrågasättas om regeln har någon avskräckande effekt överhuvudtaget.

Vid en första betraktelse av det som framkommit är min analys att det finns en inbyggd skevhet i kupongskattesystemet. Skevheten består i att den beslutade höga skattesatsen talar för att det är en skatt som är viktig att inkassera, medan lagens skyddssystem för skatteundandraganden förblivit erkänt svårt att tillämpa trots andra justeringar av kupongskattelagen historiskt. I revideringen av lagen i samband med ändringsdirektivet 2015 var behovet av ett uppdaterat skydd mot skatteflykt och andra undandraganden uppmärksammat. Trots det skedde inga större justeringar. I min mening har därför ett klimat i kupongskattesammanhang uppstått där en hög skattesats gärna undviks, men där motverkandet av sådana undvikanden är bristfälligt och nedprioriterat. Det är därför min åsikt att det finns ett uppenbart behov av en uppdatering av kupongskattelagen, särskilt i relation till skatteundandraganden.

5.2 Gränslandet mellan marknadshämmande lagstiftningsåtgärder och ett system som främjar missbruk

I utkastet till lagrådsremiss så anges att en viktig målsättning med revideringen av kupongskattelagen är att säkerställa att reglerna om skattskyldighet inte ska kunna kringgå. Samtidigt uppges det vara viktigt att regler utformas på ett rättssäkert, tydligt vis och är möjliga att tillämpa i praktiken.¹⁸² Uttalandet belyser väl ytterligare en analysaspekt som identifierats under arbetets gång, nämligen hur nuvarande och föreslagna regler om källskatt på utdelning förhåller sig till gränstragningen mellan frihet på finansmarknaden och skydd mot regelmissbruk. Det är min uppfattning att dessa två positioner, marknadspositionen och skyddspositionen, har störst inflytande över debatten kring en förändring av kupongskattesystemet.

¹⁸¹ Jacobsson & Tivéus, s. 106

¹⁸² Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 67

I de remissvar som inkom i samband med det ursprungliga lagstiftningsförslaget så har flera remissinstanser påtalat vikten av en fungerande aktiemarknad för att svenska aktiebolag ska hitta finansiering. Reglerna om källskatt får därför inte bli så komplicerade att utländska ägare väljer bort att investera i Sverige. För fortsatt investering från utländska parter är det viktigt att direktbudsättning av källskatten kan göras.¹⁸³ Utkastet till lagrådsremiss tillstår att ett gott investeringsklimat är viktigt. Utkastets förslag till regler anses dock inte hämma utländsk investeringsvilja på den svenska marknaden.¹⁸⁴ I stället poängteras att förslaget motverkar riskerna för bedrägerier och ger Skatteverket bättre möjligheter att kontrollera reglernas efterlevnad.¹⁸⁵

Min bedömning är att de båda ståndpunkterna i slutändan är oförenliga. Marknadspositionen anser att det nya föreslagna systemet med uppgiftskrav på individnivå verkar marknadshämmande, och skyddspositionen (Finansdepartementet bl.a.) anser att uppgifter på individnivå inte bara är förenligt med utländska investeringar, utan också nödvändigt för att motverka missbruk. För att komma vidare med ett lagstiftningsförslag som innebär en skillnad från nuvarande kupongskattesystem så behöver lagstiftaren sätta ner foten. Det kommer inte vara möjligt för de två positionerna att mötas helt.

5.3 Den praktiska aspekten del 1: Finansmarknadsparternas ansvar för missbruk och kontroll vid undandraganden av kupongskatt

Den föregående diskussionspunkten för oss in på mer praktiska aspekter av kupongskatteområdets utveckling. De finansmarknadsparter som har den mest framträdande rollen i det sammanhanget är bankerna. Det har tidigare i arbetet redogjorts för bankernas inte obetydliga roll i båda blankningsaffärer och diverse skatteupplägg. Richard S Collier menar till och med att bankerna inte bara medverkar, utan i viss mån driver på, otillåtna skatteupplägg som cum/ex-affärer. Enligt Collier har det att göra med bankernas affärsmodell som premierar etiskt och legalt tveksamma affärer, i kombination med en mycket svag global kontroll av misskötsamhet inom bankväsendet.¹⁸⁶ Därtill är skatteuppläggen också mycket lönsamma för bankerna.

¹⁸³ Ibid, s. 266

¹⁸⁴ Ibid, s. 267

¹⁸⁵ Ibid, s. 269

¹⁸⁶ Collier, s. 224

Det finns inga regler idag som uttryckligen medger att banker eller andra ansvariga underlåter kontroll och förmedling av utdelningsuppgifter på individnivå. Det har helt enkelt bara blivit så att en annan ordning tillåts i praktiken. I remissvar till utkastet till lagrådsremiss så riktar föreningarna Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad skarp kritik mot det förslag med uppgifter på individnivå och godkända mellanhänder som ämnar förbättra kontrollen av skattemotiverade aktieaffärer. Föreningarnas bedömning är att systemet förväntas leda till en drastisk minskning av antalet direktnedsättningar och en motsvarande ökning av antalet ansökningar om återbetalning av skatt. Minskad möjlighet till direktnedsättning minskar investeringsviljan i svenska aktiebolag hos utländska investerare. En ökning av antalet ansökningar om återbetalning gör i sin tur det svenska källskattesystemet sårbart för cum/ex-upplägg.¹⁸⁷

Mot bakgrund av vad som framkommit under arbetets gång är det enligt min uppfattning inte omotiverat att ställa sig frågan hur stort intresse bankerna egentligen har av att förändra det nuvarande kupongskattesystemet. Förutsatt att Colliers analys är riktig så torde dagens system dels vara en kassako för bankerna, dels en del av deras arbetskultur. För att återkoppla till föregående analysavsnitt anser jag därför att det är viktigt att lagstiftaren i det här avseendet sätter ner foten. Kontrollen av skatteupplägg på finansmarknaden måste öka. Eftersom det tycks saknas motivation för detta hos framför allt bankerna, så åligger det lagstiftaren att ge Skatteverket och andra kontrollorgan rätt förutsättningar för att kunna utöva kontroll. Därtill krävs att lagstiftningen som sådan kräver ytterligare kontroll och motverkande av missbruk av bankerna själva. Det nya förslaget med uppgifter på individnivå, liksom ett system med godkända mellanhänder som möjliggör fortsatt direktnedsättning, ställer enligt mig sådana krav på banker och andra marknadsparter. Det kan förväntas leda till en markant förbättrad kontroll och regelefterlevnad när det kommer till skatteupplägg.

Om de nya reglerna blir verklighet i svensk lagstiftning är utfallet av dessa regler fortsatt oklart. Det ska dock tilläggas att Föreningarnas synpunkt vad gäller ökade risker för cum/ex-bedrägerier inte direkt bör avfärdas. I det fall en förändrad lagstiftning leder till en ökad mängd återkrav av inbetald källskatt så är min mening att det är av största vikt att ett adekvat kontrollsystem finns för sådana återbetalningar. Annars riskerar Sverige, liksom många av sina europeiska grannar, att utsättas för en större mängd regelrätta bedrägerier.

¹⁸⁷ Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad, Remissyttrande, 2022/06/003

5.4 Den praktiska aspekten del 2: Finansmarknadsparternas ansvarsbörda i skatteförfarandet

Ytterligare en fråga som debatterats flitigt i samband med att nya förslag till kupongskatt lagts fram är vilket ansvar som egentligen kan läggas på banker och andra mellanhänder när det kommer till skatteförfarandet. Som bekant har det av Finansdepartementet uttryckts att det är viktigt att de nya reglerna är möjliga att tillämpa i praktiken. Samtidigt är kritiken fortfarande tydlig, främst från Föreningarna, om att den föreslagna lagförändringen innebär en ansvarsbörda som avskräcker utländska investerare och mellanhänder från att befatta sig med den svenska aktiemarknaden.

Min reflektion kring fördelningen av den praktiska ansvarsbördan är att det självfallet måste finnas en balans. Det är inte hållbart att lagstiftaren lägger en orimlig administrativ börda på finansmarknadsparterna för att kompensera för andra otydligheter i reglerna för skatteundandraganden av kupongskatt. Samtidigt måste banker och andra parter ansvariga för att behandla utdelning åläggas ett kontrollansvar för att det lagstiftade skyddssystemet inte ska bli alltför sårbart. Enligt min bedömning är ett krav på uppgifter på individnivå en rimlig ansvarsbörda att ålägga de som behandlar källskatt på utdelning. Annars blir den praktiska konsekvensen, som vi ser idag, att Skatteverket har små eller inga möjligheter att utreda och lagföra skatteundandraganden av kupongskatt, eftersom uppgifter om utdelningsberättigade är omöjliga att få åtkomst till. Skatteverkets utredningsmöjligheter väger i min mening tyngre än finansmarknadsparternas administrativa börda i detta avseende.

5.5 Skatteundandraganden och relationen till lag om källskatt på utdelning

I utkastet till lagrådsremiss antyds att det system som finns på plats idag effektivt hindrar skatteundandraganden i form av aktielån, så kallade cum/cum-upplägg.¹⁸⁸ Samtidigt talar den påvisade förekomsten av skatteupplägg tillsammans med bristen på praxis enligt min bedömning för det motsatta. I utkastet till lagrådsremiss backar Finansdepartementet på de förslag som lades fram i den föregående promemorian, där det föreslogs en utvidgning av begreppet ”den som har rätt till utdelningen” till att mer likna begreppet ”beneficial owner” i anglosaxisk rätt. I stället ska den civilrättsliga definitionen av ”den som har rätt till

¹⁸⁸ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 240

utdelningen” behållas. Finansdepartementet bedömer, med referens till den ovan beskrivna domen från Kammarrätten i Sundsvall i mål nr 575–05¹⁸⁹, att det är klarlagt att kupongskattelagens skatteflyktsregel kan användas för att ta ut skatt vid cum/cum-upplägg. Den nya lagen om källskatt på utdelning bör även förhindra skatteundandraganden i form av sådana aktielån.¹⁹⁰

Jag delar inte utkastets övertygelse om att ett effektivt system redan idag finns på plats och förs vidare i och med den nya lagen om källskatt på utdelning. Finansdepartementets bedömning vilar på en kammarrättsdom från 2007. Därtill finns dock ytterligare en kammarrättsdom och förhandsavgöranden¹⁹¹ som alla pekar på vissa svårigheter med tillämpningen av skatteflyktsregeln i kupongskattelagen. Finansdepartementet själva har i sin tidigare promemoria uttalat att ett av dessa förhandsavgöranden tydligt visar på bristerna i kupongskattelagens skatteflyktsregel.¹⁹² Idén om att bulvanregeln i kupongskattelagen skulle vara ett effektivt verktyg mot skatteundandraganden tycks för mig vara ett luftslott konstruerat av lagstiftaren vid flertalet revideringar av kupongskattelagen. Frågan blir därför om den nya skatteflyktsregeln i lag om källskatt på utdelning är ett bättre redskap för att förhindra skatteundandraganden av källskatt.

En omständighet som talar för att den nya skatteflyktsregeln bättre kan förhindra och förebygga skatteundandraganden är att det i utkastet uttryckligen uttrycks att cum/cum-upplägg träffas av bestämmelsen.¹⁹³ Uttalandet förtydligar skatteflyktsregelns tillämpningsområde och klargör att det från lagstiftarens håll anses vara ett arrangemang som ska omfattas av regeln. Om utkastets uttalanden blir en del av förarbetsuttalanden till en framröstad ny lag om källskatt på utdelning återstår dock att se. Det ska därtill noteras att en tolkning av lagens ordalydelse går före en tolkning med vägledning i bl.a. förarbeten. Jag anser att det därmed inte är säkert att uttalandet om cum/cum-upplägg får genomslag när en tolkning av obehörighetsrequisitet i skatteflyktsregeln ska göras i praktiken.

Ett markant förändringsförslag gentemot nuvarande kupongskatteregler är att den nya källskatten på utdelning föreslås omfattas av skatteflyktslagen. Liknande förslag lades fram

¹⁸⁹ Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 575–05, 2007-06-15

¹⁹⁰ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 240

¹⁹¹ Tidigare återgivna, jfr. Kammarrätten i Sundsvall mål 245–15 och förhandsavgöranden 36–16/D, 64–17/D

¹⁹² Ds 2020:10, s. 282

¹⁹³ Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning, Utkast till lagrådsremiss, s. 241

redan 2015 men stoppades då.¹⁹⁴ I utkastet framhålls att skatteflyktslagen ska fungera som ett komplement till skatteflyktsregeln i lag om källskatt på utdelning. Av särskilt intresse uttalas att det finns en fördel med att på källskatteområdet ha tillgång till de alternativa rättsföljder som skatteflyktslagen anvisar, exempelvis för att möjliggöra beskattning av den som bedöms vara beneficial owner enligt ett skatteavtal. Samtidigt förstår jag utkastets ståndpunkt, mot bakgrund av rättsfallet HFD 2018 ref. 11, som att om det finns en beneficial owner enligt anglosaxisk rätt, så ska denna anses vara den som har rätt till utdelningen enligt den svenska civilrättsliga bedömningen i skatteflyktsbestämmelsen i lag om källskatt på utdelning.

Utkastets resonemang kring begreppet beneficial owner och dess förhållande till lag om källskatt på utdelning uppfattar jag som otydliga. Det har klargjorts att begreppet den som har rätt till utdelningen inte ska utvidgas, utan behålla sin civilrättsliga form. Samtidigt öppnas för möjligheten att utpeka en beneficial owner med skatteflyktsregeln, då en sådan kan likställas med den civilrättsliga (verkliga) ägaren enligt HFD:s resonemang i HFD 2018 ref. 11. HFD:s resonemang förs dock kring begreppet utdelningsberättigad i kupongskattelagen, den nya lagens motsvarighet. David Kleist har i en artikel i Svensk Skattetidning uttalat att vad gäller begreppet utdelningsberättigad i kupongskattelagen, så ger varken lagtext eller förarbeten stöd för att likställa termen med uttrycket beneficial owner.¹⁹⁵ Skatteverket har också i sitt remissvar till utkastet poängterat att HFD:s avgörande inte ska tolkas som att frågan om den utdelningsberättigade var beneficial owner enligt utländsk rätt bedömdes. Domen är enligt Skatteverket en tillämpning av svensk civilrätt och inte av anglosaxisk rätt.¹⁹⁶

Min bedömning är, liksom också Skatteverket framhåller, att det krävs ytterligare förtydliganden kring hur den nya lagen förhåller sig till uttrycket beneficial owner. En risk om ett sådant förtydligande uteblir är att tillämpningen av den nya skatteflyktsregeln blir svår i praktiken. En annan risk är, vilket FAR framför i sitt remissyttrande till utkastet, att tillämpningen av skatteflyktsregeln i lag om källskatt på utdelning och skatteflyktslagen överlappar. I praktisk rättstillämpning så riskerar den dubbla prövningen, enligt FAR, att skapa rättsosäkerhet, förvirring och tungrodda processer. Jag instämmer i FAR:s analys.

¹⁹⁴ Prop. 2015/16:14, s. 19–31

¹⁹⁵ Kleist, SvSkT 2013:1, s. 34

¹⁹⁶ Skatteverkets remissvar, avsnitt 2.4

5.6 Finns det effektiva sätt att förhindra skatteundandraganden?

Avslutningsvis vill jag i min analys kommentera arbetet med uppdateringen av kupongskattelagen på ett mer övergripande plan. Jag har tidigare i analysen uttryckt att jag ser behovet av en uppdatering av kupongskattelagen. Därför är uppdateringsarbetet välkommet. Överlag tror jag också, oaktat den kritik jag nu förmedlat, att utkastets förslag medför nya möjligheter att motverka skatteundandraganden. För att dessa möjligheter ska kunna förvaltas på bästa sätt borde dock, i min mening, vissa frågetecken rätas ut.

Det är min uppfattning att det primärt kommer vara den nya skatteflyktsregeln i lag om källskatt på utdelning som kommer att tillämpas vid situationer då skatteundandraganden förekommer, trots att även skatteflyktslagen eventuellt kommer att finnas tillgänglig som verktyg. När det kommer till skatteflyktsregeln i lagstiftning så ska följande noteringar göras. Det bör genom förslaget stå klart att en användning av regeln kräver att en fysisk eller juridisk person i civilrättslig mening är den som har rätt till utdelningen. Kan ingen sådan finnas i ett första utdelningsled måste den källskatteansvarige alltså leta vidare till en sådan finnes. Frågan uppstår då hur utdelning till exempelvis kontraktsrättslig fond ska hanteras. Praxis på området är otillräcklig och ett förtydligande hade behövts, se här avgörandet HFD 2020 ref. 31. I samband med det behövs också klargörande resonemang kring begreppet beneficial owner, när den källskatteansvarige i nästa led, alltså efter att ett civilrättsligt subjekt har hittats, ska bedöma om det finns en annan beneficial owner som ska sättas i det civilrättsliga skattesubjektets ställe. Behovet av ett sådant förtydligande har kommenterats ovan. Till sist hade ett förtydligande vad gäller begränsat skattskyldiga som bulvaner också varit uppskattat. Skatteverket har i sitt remissyttrande framfört att det tydligt borde framgå i den nya bestämmelsen att också begränsat skattskyldiga, eller inte obegränsat skattskyldiga, omfattas av den särskilda skattskyldigheten i den nya skatteflyktsregeln. Min bedömning är densamma. Även om det framgår i lagstiftningsförslaget, så bör ett förtydligande i lagtexten krävas för att risken att de begränsat skattskyldiga ska falla utanför bestämmelsens tillämpningsområde ska minimeras.

Lagstiftningsarbetet med en uppdatering av kupongskattelagen har från flera remissinstanser fått kritik för hur själva lagstiftningsförfarandet har gått till.¹⁹⁷ Sådan kritik ska naturligtvis

¹⁹⁷ Se b.l.a. remissyttrandena från FAR och Föreningarna.

inte förbises. Med det sagt så torde en uppdaterad och fräsch lagstiftning för källskatt på utdelning vara ett välkommet inslag för nästan alla berörda parter. Kupongskattelagen har tjänat oss väl i över femtio år. Med de utmaningar vi ser i digitaliseringen och möjligheterna till att undvika beskattning är det nu dags för en förändring.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Lagstiftning

Inkomstskattelag (1999:1229)

Kommunalskattelag (1928:370)

Kupongskattelag (1970:624)

Lag (1995:575) mot skatteflykt

Offentligt tryck

Finansdepartementet, Förslag om en ny lag om källskatt på utdelning, Ds 2020:10

Finansdepartementet, Ny lag om källskatt på utdelning (utkast till lagrådsremiss), 2022-06-07

Kungl. Maj:ts proposition nr 12, 1943:12

Prop. 1970:134, med förslag till kupongskatteförordning m.m.

Prop. 1989/90:110, Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning

Prop. 1990/91:107, Om beskattning av inkomst av tjänst från Sverige m.m

Prop. 2015/16:14, Begränsad skattefrihet för utdelning och nya bestämmelser mot skatteflykt i fråga om kupongskatt

SOU 1999:79, Källskatt på utdelning och royalty till begränsat skattskyldiga

EU-källor

- Direktiv 2011/96/EU om beskattning av moderbolag och dotterbolag hemmahörande i olika medlemsstater
- Direktiv (EU) 2015/121 om ändring av direktiv 2011/96/EU om ett gemensamt beskattningssystem för moder- och dotterbolag hemmahörande i olika medlemsstater
- European Securities and Markets Authority (ESMA), Final report on Cum/Ex, Cum/Cum and withholding tax reclaim schemes, 2020-09-23, ESMA 70-155-10272
- EU-parlamentet och rådets reglering 596/2014

Litteratur

- Collier S, Richard, *Banking on Failure: Cum/ex and Why and How Banks Game the System*, 2020, Oxford University Press
- Cooter Robert, Ulen Thomas, *Law and economics*, femte upplagan, 2008, Pearson
- Dahlberg, Mattias, *Internationell beskattning*, upplaga 5, 2020, Studentlitteratur AB
- Dahlman Christian, Gladner Marcus, Reidhav David, *Rättsekonomi – en introduktion*, andra upplagan, 2004, Studentlitteratur
- Jacobsson & Tivéus, *Skatt på finansiella instrument*, Norstedts Juridik, upplaga 3, 2022
- Sandström, *Beskattningen vid aktieutdelning samt utdelning från ekonomisk förening*, 1962, P. A. Norstedt & Söners Förlag

Avhandlingar och artiklar

- Arvidson, Richard, *Benefik överlåtelse av aktieägares rätt till utdelning*, Svensk Skattetidning, 2006:10 s. 779
- Davérus, Maria och Gunne, Cecilia, *Värdepapperslån och blankningsaffärer*, Svensk skattetidning 2017:8 s. 619
- Flodhammar, Gunnar, *Aktieöverlåtelser och aktieägarens rättigheter*, SvJT 1986 s 29
- Fritz, Maria, *Förbudet mot rättsmissbruk i EU-rätten: En förändrad avvägning mellan rättssäkerhet och rättvisa i den svenska skatterätten*, 2020, Doktorsavhandling, Ekonomihögskolan, Lunds universitet
- Gunne, Cecilia, *Beskattning av aktielån*, Svensk Skattetidning 2006:5 s. 341
- Gunne, Cecilia, *En uppdatering om värdepapperslån*, Skattenytt nr 4 2013, s. 175
- Kleist, David, *Allokering av utdelningsinkomster i samband med aktielån och överlåtelse av rätt till framtida utdelning*, Skattenytt nr. 9 2015, s. 603
- Kleist, David, *Begreppet beneficial owner och dess relevans i svensk skatterätt*, Svensk Skattetidning 2013:1 s. 34
- Kleist, David, *Implementering av nya skatteflyktsbestämmelser i moder-dotterbolagsdirektivet – regeringen lägger fram reviderat förslag*, Svensk Skattetidning 2015:8, s. 665

Internetkällor

- Allt om Juridik, Ordlista, <https://www.alltomjuridik.se/ordlista/fungibel/>
- FAR, Remiss: Utkast till lagrådsremiss – Ny lag om källskatt på utdelning (Fi 2022/01841), 2022-10-07, <https://www.regeringen.se/4a84fc/contentassets/66cc5b33f3e3400d9bb0614f13585d45/far.pdf>
- Kleist, David, Nya bestämmelser mot skatteflykt i fråga om kupongskatt - ett lagförslag som kan få omfattande konsekvenser, InfoTorg Juridik, 2015-04-30, <https://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/praktikerartiklar/article214823.ece>
- Nationalencyklopedin, derivat. <http://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/derivat>
- Sevenius, Robert, Rätt Bolagsrätt 2022, FAR Online, https://www.faronline.se/dokument/rattserien/ratt-bolagsratt/s/rb_splittringsforbudet/
- Skatteverket, rättsligt ställningstagande, Avdrag för blankningspremie och utdelningsersättning, Dnr 131 773436-13/111, <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/1911.html?date=2014-02-25>
- Skatteverket, Rättslig vägledning, Begränsad skattskyldighet för juridiska personer, <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2014.2/2642.html>
- Skatteverket, Rättslig vägledning, Blankning, <https://www4.skatteverket.se/rattsligvagledning/edition/2022.13/2807.html?q=blankning#h-Den-som-lanar-ut-langivaren>
- Skatteverkets remissvar m.m., Utkast till lagrådsremiss ny källskatt på utdelning, 2022-10-03, dnr 8-1746458
- Svenska Bankföreningen och Svensk Värdepappersmarknad, Remissyttrande, 2022/06/003, 2022-10-06, <https://www.swedishbankers.se/media/5423/f221006y.pdf>
- Sveriges Advokatsamfund, Remissvar, R-2022/1152, 2022-10-07, https://www.advokatsamfundet.se/globalassets/advokatsamfundet_sv/remissvar/utkast_till_lagratsremiss_ny_lag_om_kallskatt_pa_utdelning.pdf
- SVT, Skatteupplägg kring aktiehandel har kostat Sverige miljarder, 2021-10-21, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/skatteupplagg-kring-aktiehandel-har-kostat-sverige-miljarder>

- SVT, Sverige kan ha förlorat miljarder i kontroversiella skatteupplägg, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/sverige-kan-ha-forlorat-miljarder-i-kontroversiella-skatteupplagg>
- SVT, Så fungerar skatteuppläggen, 2021-10-21, <https://www.svt.se/nyheter/ekonomi/sa-funkar-skatteupplaggen>
- TT, Skattefifflet fortsätter – Sverige sticker ut, 2019-07-22, <https://tt.omni.se/skattefifflet-fortsatter-sverige-sticker-ut/a/Opm6AE>

RÄTTSFALLSFÖRTECKNING

Högsta förvaltningsdomstolen och Regeringsrätten

HFD 2011 ref. 24

HFD 2012 not. 32

HFD 2013 ref. 20

HFD 2018 ref. 11

HFD 2020 ref. 31

HFD 2021 ref. 47

RÅ 2006 ref. 45

RÅ 2009 ref. 68

Kammarrätter

Kammarrätten i Sundsvall, mål 575–05, meddelad 2007-06-15

Kammarrätten i Sundsvall, mål 247–15, meddelad 2015-12-15

Förhandsavgöranden

Skatterättsnämndens beslut 36–16/D

Skatterättsnämndens beslut 64–17/D